

Professionalisering af studiegrupper – læsevejledning og samlet rapport

Dette dokument udgør den samlede erfaringsopsamling i forbindelse med det af LLN nedsatte nationale projekt om professionalisering af studiegrupper.

Læsevejledning: Dokumentet kan som helhed læses ud fra følgende opbygning:

1. Anbefalinger til indsatser til professionalisering af studiegruppearbejdet i læreruddannelsen
2. Erfaringsopsamling fra projektets første år (18/19)
3. Opsamling fra de to workshops afholdt på National Læreruddannelseskongressen i Odense den 27.2.2019
4. Inspirationsmaterialer fra UC'erne og eksterne uddannelsesinstitutioner
5. Forslag til kompetenceudvikling af undervisere
6. Udkast til opgaver for den nationale arbejdsgruppe i 2019-20 (sektorgruppens forslag)

Ovenstående afsnit kan også tilgås separat og er derfor vedhæftet som følgende bilag:

- Anbefalinger til indsatser til professionalisering af studiegrupper (bilag 1).
- Erfaringsopsamling fra projektets første år (18/19) (bilag 2)
- Opsamling fra de to workshops afholdt på National Læreruddannelseskongressen i Odense den 27.2.2019 (bilag 3 + slides (bilag 3a))
- Inspirationsmaterialer fra UC'erne og eksterne uddannelsesinstitutioner (bilag 4)
- Forslag til kompetenceudvikling af undervisere (bilag 5)
- Udkast til opgaver for den nationale arbejdsgruppe i 2019-20 (sektorgruppens forslag) (bilag 6)

God læselyst ønskes fra den nationale arbejdsgruppe ☺

Absalon	Stina Møllenbach (projektejer)	slm@pha.dk
Absalon	Morten Birk Hansen (uddannelsesleder med kontakt til LLN og Forum for læreruddannelsesledere)	mobh@pha.dk
Absalon	Lisbet Rask	lisr@pha.dk
KP	Regitze Wind	rewi@kp.dk
UCN	Bo Birk Nielsen	bbn@ucn.dk
UCL	Kirsten Poulsgaard	kipo@ucl.dk
UCL	Anne Katrine Rask	akra1@ucl.dk
VIA	Hanna Mølgaard	hmo@via.dk
VIA	Dorthe Mølgaard	dmol@via.dk

Rapport om Professionalisering af Studiegrupper

Anbefalinger til indsatser til professionalisering af studiegruppearbejdet i læreruddannelsen

Formålet med dette notat er at sætte retning og rammer for arbejdet på national og lokal plan med professionalisering af studiegrupper mhp. de studerendes udvikling af studie- og professionskompetencer gennem øget studieintensitet kvalitativt og kvantitativt (ambitiøs studiekultur). Dette notat skal ses i forlængelse af de 10 ambitioner, evalueringen af læreruddannelsen og den nationale og lokale handleplan.

Intentionen med en national og lokal indsats er ledelsesmæssigt og organisatorisk at styrke professionaliseringen af studiegruppearbejdet. Notatet beskriver baggrund og begrundelser for professionalisering af studiegruppearbejdet i læreruddannelsen og giver anbefalinger/ forslag til ledelsesindsatser på forskellige niveauer i læreruddannelsen.

Notatet bygger på erfaringsopsamlingen, input fra workshoppen på LU-konferencen i Odense den 27.2.2019, litteratur, interne og eksterne inspirationsmaterialer samt arbejdsgruppens indsigter. Den samlede erfaringsopsamling har i særlig grad synliggjort, at der er behov for ledelsesmæssige, organisatoriske, strukturelle, kulturelle og støttende tiltag, da der bl.a. ifølge deltagerne på workshoppen i Odense er et udbredt momentum blandt undervisere, studievejledere og studerende for at studiegruppearbejdet kvalificeres. De konkrete tiltag foreslås prioriteret og iværksat på et lokalt UC og udbudsniveau, men der gives også forslag til, hvad der bør afklares på LLN og LLN-forum niveau.

Målgruppen for notatet er LLN og LLN-forum samt øvrige ledere i Læreruddannelsen.

Baggrund

"Formålet med læreruddannelsen er, at den studerende gennem uddannelsen tilegner sig den viden og de færdigheder, der er forudsætningen for at kunne virke som faglig, pædagogisk og didaktisk kompetent lærer i den danske folkeskole iht. folkeskolens formål"

At arbejde i studiegrupper er et bærende element i uddannelsen. Det er udbredt praksis, og med indførelse af studieaktivitetsmodellen er forventningerne til de studerendes selvstændige studiearbejde blevet tydeligt ekspliciteret.

Den nationale arbejdsgruppes erfaringsindsamling har dog vist, at der generelt i uddannelsens studieordning eller andre grundlagsdokumenter ikke står noget om, HVORFOR studerende skal arbejde i studiegrupper, men primært noget om, at opgaver/ studieprodukter skal løses i grupper. Erfaringsopsamlingen viser, at der er en implicit kultur på uddannelsen med udbredt forventning om, at de studerende skal arbejde i studiegrupper. Endvidere viser erfaringsopsamlingen, at det overvejende er et anliggende for den enkelte underviser eller team af undervisere at rammesætte, støtte og udfordre arbejdet i studiegrupperne som led i undervisningen og de studerendes læreprocesser. Enkelte udbudssteder, fx UCC/KP, har dog iværksat større tiltag (både obligatorisk forløb, udarbejdet minimumskriterier for studiegruppedeltagelse, etableret en Studiegruppetjeneste, mv.) på organisatorisk niveau med henblik på at støtte arbejdet i studiegrupper primært på 1.årgang. Andre udbudssteder har igangsat drøftelser og tiltag blandt

underviserne med henblik på at styrke studiegruppearbejdet, har etableret tiltag som studieintroducerende moduler, workshop for 1. årgangs studerende om at arbejde i studiegrupper, indført studiegruppesamtaler, mv.

Med henblik på kvalificering af studiegruppearbejdet generelt i læreruddannelsen er der behov for at ekspliciterer begrundelserne for at professionalisere studiegruppearbejdet, og der er behov for at igangsætte indsatser og udvikle kulturen, så studiegruppearbejdet kvalificeres i en systematisk og iterativ proces fra 1. – 4 årgang med henblik på at udvikle de studerende studie- og professionskompetencer gennem øget studieintensitet.

Hvad er en studiegruppe?

Det er udbredt praksis at arbejde i grupper og studiegrupper som led i uddannelsen til lærer, og der arbejdes i mange forskellige slags grupper med forskellig formål, indhold, omfang og former, fx

- grupper, der samarbejder i kort tid som led i undervisningen og studiet
- studiegrupper, der samarbejder over længere tid som arbejds- og læringsfællesskab, herunder bl.a. ift. deltagelsespligten i modulerne (jf. krav om opgaveafleveringer, præsentationer, mv i grupper) og prøver (herunder muligheden for gruppeeksamen).
- praktikgrupper (sammensat efter fag, praktikskoler, mv)
- tværprofessionelle grupper (på tværs af uddannelser)
- interessebaserede grupper, projektgrupper, mv.

I det følgende fokuseres der på begrundelser for og udvikling af studiegruppen som et professionelt arbejds- og læringsfællesskab i uddannelsen til professionsbachelor som lærer – og det kan forhåbentlig få afsmittende betydning for øvrige gruppearbejdsforløb, praktikgrupper, mv.

Professionalisering af studiegrupper

Professionalisering af arbejdet i studiegrupper betyder, at der arbejdes med et relevant og begrundet indhold på hensigtsmæssige måder, der styrker de studerendes læring og udvikling af professionskompetencer. Professionalisering omfatter forventningsafstemning i forhold formål, indhold, arbejdsformer, tid, rolle- og ansvarsfordeling, klar kommunikation, samskabelse af processer og produkter og evaluering. Professionalisering af arbejdet i studiegrupper omfatter anvendelse af et fagsprog, en struktur for samarbejdet, facilitering og faglig refleksion over samarbejdet i studiegruppen.

Begrundelser for at styrke studie- og praktikgruppearbejdet i læreruddannelsen:

- 1) Læringsperspektiv: styrker de studerendes faglige, sociale og personlige læring, herunder relations- kommunikations- og samarbejdskompetencer, personlig dannelse og demokrati, udvikling af lærerfaglighed, mundtlighed, skriftlighed, mv.
- 2) Trivselsperspektiv: studieglæde og trivsel, herunder vigtigheden af tilhørsforhold og fællesskab.
- 3) Gennemførelsesperspektiv: styrker de studerendes faglige og sociale integration, som har afgørende betydning i forhold til gennemførelse.

- 4) Øget studieintensitet: både kvalitativt i forhold til læreprocesser og læringsudbytte og kvantitativt i forhold til anvendt studietid til at udvikle lærerfaglige kompetencer.
- 5) Professionsperspektiv: ruste de studerende til at samarbejde i lærerteam i skolen og styrke deres lærerfaglige kompetencer til at rammesætte elevernes gruppe- og projektarbejde i skolen.
- 6) Økonomisk: færre ressourcer, mere for mindre.
- 7) Andre begrundelser?

Forslag til Indsatser

- 1) LLN og LLN-forum niveau
- 2) Ledelses- og organisatorisk niveau (på UC og udbudsstedsniveau)
- 3) Undervisere (lokalt)
- 4) Studievejledere (lokalt)
- 5) Studerende (lokalt)
- 6) Studieadministration, CFU, Bibliotek, Pædagogiske IT-vejledere, skoler, mfl.

Nedenstående er formuleret i en kort bydeform med henblik på at skabe overblik og enkelthed i formidlingen af, hvad man som ledelse kan gøre og med ønsket om, at det læses i denne ånd. Alle indsatser skal ses i lyset af behovet for at professionalisere studiegrupperarbejdet i læreruddannelsen gennem en kulturforandring, der omfatter både strukturelle og støttende ledelsestiltag.

Anbefalinger/ forslag til ledelsesindsatser:

1. På LLN og LLN-forum niveau

- Afklar hvad der skal besluttet og initieres på nationalt niveau, og hvad der er et lokalt ansvar i forhold til begrundelser og principper for arbejdet med professionalisering af studiegrupperarbejdet
- Drøft og beslut om der skal igangsættes lokale pilotprojekter på alle UC'er i 2019/20 og/ eller følges op på igangsatte projekter med det sigte at professionalisere studiegrupperarbejdet inden for de fælles besluttede begrundelser og principper.
- Drøft og beslut om professionalisering af studiegrupper skal indgå som tema i læreruddannelsens kommende adjunktmodul.
- Beslut om og i givet fald hvad den nationale arbejdsgruppe skal arbejde videre med fra aug. 2019 til juni 2020 (jf. indstilling fra arbejdsgruppen om videreudvikling af det igangsatte arbejde)

2. På UC eller udbudsniveau

Indsatser på ledelses-niveau

- Udvikl en strategisk plan for professionalisering af studiegruppearbejdet i hele uddannelsen, medtænk herunder struktur, kultur og processer
- Skab tid og rammer for undervisernes støtte til professionalisering af studiegruppearbejdet og igangsæt organisatorisk støtte til studiegrupperne (fx studiegruppjetjeneste, studiegruppevejledere eller lign)
- Udarbejd principper for studiegruppedannelse og professionalisering med involvering af undervisere, studievejledere, evt. studieadministration og studerende
- Skab tid og fysisk rum til de studerendes studiegruppearbejde på uddannelsesstedet.
- Anvend formativ evaluering med involvering af de berørte parter i forhold til de igangsatte tiltag
- Sørg for at relevante styringsdokumenter i uddannelsen beskriver begrundelser og principper for professionalisering af studiegruppearbejdet.

Ledelsesindsatser i forhold til underviserne

- Igangsæt fælles og differentieret kompetenceudvikling af underviserne, fx fælles pædagogiske dage med fokus på at skabe fælles forståelse af begrundelser og indsatser for professionalisering af studiegrupper samt kompetenceudvikling af teams og enkeltpersoner efter behov (fx efter afklaring gennem MUS/ GRUS)
- Igangsæt proces med afklaring af gensidige forventninger, ansvar og krav til teams og/ eller fagområder i forhold til udvikling af professionelle studiegrupper i en systematisk og iterativ proces fra 1. til 4. årgang. Hvordan kan/ skal der arbejdes med koordineret og tilpas støtte og udfordring til løbende professionalisering af studiegruppesamarbejdet i tæt tilknytning til fagområderne samt løbende opfølgning?
- Igangsæt og evaluerer prøvehandling mhp professionalisering af studiegruppearbejdet

Ledelsesindsatser i forhold til Studievejlederne

- Involver studievejlederne som ressourcepersoner i forhold til vejledning af studiegrupper, særligt i forhold til lærerfaglig personlig og social vejledning i og af grupper.

- Afklar, koordiner og evaluer samarbejds- og snitfladerne mellem studievejledere, studiegruppevejledere, undervisere, studieadministrative medarbejdere, ledere og øvrige ressourcepersoner ift professionalisering af studiegrupper.
- Overvej om studievejledere/ studiegruppevejledere kan/ skal være kollegiale ressourcepersoner for underviserne ift arbejdet med professionalisering af studiegrupper.

Ledelsesindsatser i forhold til Studerende

- Sørg for at rammesætte de studerendes forventningsafstemning til studiegruppearbejdet og at de studerende præsenteres både skriftligt og mundtligt for begrundelser for studiegruppearbejdet, herunder systematisk info og koordineret dialog igennem hele uddannelsen, fx koblet til arbejdet med studieaktivitetsmodellen og/ eller studieplanerne og perspektiveret til teamsamarbejde i skolen.
- Involvér de studerende i forhold til kriterier for studiegruppedannelse, ansvar for deltagelse og udvikling af professionelle studiegrupper gennem hele uddannelsen.
- Tydeliggør for de studerende, hvordan de kan få hjælp, hvis/ når de får brug for sparring og hjælp i forhold til samarbejde, konflikthåndtering, mv. i studiegruppen.
- Anvend formativ og systematisk evaluering i professionalisering af studiegruppearbejdet
- Sørg for at de studerende tilegner sig kompetencer inden for professionel kommunikation, mødefacilitering og konflikthåndtering, så de har metoder til selvstændigt at professionalisere studiegruppearbejdet.

Indsatser i forhold til Studieadministration, CFU, Bibliotek, Pædagogiske it-vejledere, skoler, digitale muligheder, mv.

- Informér og involvér øvrige relevante parter om indsatsen vedr. professionalisering af studiegrupper, således at de kan understøtte og udfordre studiegrupperne
- Sørg for at der sker en koordinering af de forskellige indsatser, så det er synligt for både studerende og medarbejdere, hvor og hvordan der kan hentes støtte.

Erfaringsopsamling fra projektets 1. år (18/19 (Bilag 2))

Indledning

Følgende dokument er en erfaringsopsamling på, hvordan studiegruppers samarbejdspraksis understøttes institutionelt på læreruddannelserne UCN, UCL, VIA, KP og Absalon.

Erfaringsopsamlingen er udarbejdet i efteråret 2018 og foråret 2019 af en national tværgående gruppe på sektorniveau (nedsat af LLN) med repræsentanter fra ovenstående professionshøjskoler (bilag, deltageroversigt).

Erfaringsopsamlingen er en afdækning af lokale indsatser og erfaringer med studiegruppers samarbejdspraksis, og sigtet har været at få indsigt i, dels hvordan studiegrupper bliver støttet i at få deres arbejdsfællesskaber til at fungere, og dels hvordan studiegrupper støttes i at arbejde professionelt. For yderligere formålsbeskrivelse henvises til kommissorium for arbejdsgruppen ([link](#)). Hensigten har ligeledes været at få indsigt i rammesætningen af studiegruppearbejdet på de lokale læreruddannelsessteder, men også at komme tæt på aktørerne i og omkring studiegrupperne. Derfor er der foretaget interviews på fire niveauer: lokal uddannelsesleder-, underviser-, studievejleder- og studerende-niveau.

I afdækning af indsatser ved læreruddannelserne er der indsamlet kvalitative data fra både større og mindre læreruddannelsessteder. Der er foretaget interviews med 4 uddannelsesledere, 1 pædagogisk leder og 1 uddannelseschef, 3 undervisere, 4 studievejledere fra forskellige UC'er – samt 2 gruppeinterviews med i alt 6 studerende og 1 interview med én studerende.

Alle interviews er gennemført med udgangspunkt i interviewguide (bilag, interviewguides). Der er dernæst foretaget transskription og meningskondensering (bilag: Tematiseringer) af materialet med henblik på at udlede centrale problemstillinger, pointer og perspektiver.

Det overordnede opdrag er at udvikle nationale anbefalinger til LLN, og dette dokument danner grundlag for notatet: "Anbefalinger til indsatser med henblik på professionalisering af studiegrupper i læreruddannelsen" ([link](#)). Erfaringsopsamlingen har i særlig grad synliggjort et behov for ledelsesmæssige, organisatoriske, strukturelle og kulturelle tiltag iværksat fra et lokalt uddannelseschef- og ledelsesniveau.

Der findes forskellige erfaringer og synspunkter i det ret omfattende materiale. Nedenstående er tænkt som afsæt for refleksion, dialog og samarbejde med henblik på at styrke en professionalisering af studiegruppearbejdet i læreruddannelsen og de studerendes udvikling af professionskompetencer gennem øget studieintensitet både kvalitativt og kvantitativt (ambitiøs studiekultur).

Problemstillinger og pointer

Ledelsesniveau

1. Retning og rammesætning for studiegruppearbejdet

- Ledelsen giver udtryk for, at institutionernes arbejde med studiegrupper praktiseres meget forskelligt (praksis bliver flere steder hhv. person-, underviser- og teamafhængig), men også at det bliver centralt at udvikle en eksplicit fælles vision for arbejdet med studiegrupper, da det er en væsentlig del af studiekulturen i læreruddannelsen. Der eksisterer en 'common sense' omkring *at*, der arbejdes i studiegrupper, men der arbejdes ikke systematisk med begrundelsen for *hvorfor*, der skal arbejdes i grupper, herunder at professionalisering af studiegrupper har et *dobbelt perspektiv*: dels etablering af stærke læringsfællesskaber, trivsel og studieglæde (fx gennem tilhørsforhold), dels at uddanne de studerende til at indgå i professionelt teamsamarbejde i skolen.
- Ledelsen udtrykker, at det er en ledelsesopgave hhv. at *sætte retning og rammer* (fx fælles mål ift hvad de studerende skal tilegne sig af samarbejdskompetencer og tilbyde fysiske muligheder for studiegruppearbejdet) samt *give redskaber* (fx metoder til udvikling af studiegruppearbejdet).
Forventningsafstemning med de studerende og underviserne er helt afgørende i forhold til studiegruppearbejdets formål, indhold, samarbejds måder, mv.
Retning og rammesætning skabes i samarbejde med underviserne for dels at kvalificere ledelsens udspil og dels for at skabe ejerskab og forankring i uddannelsen. Involvering af undervisere og studerende kan fx. foregå på pædagogiske dage, møder, på workshops, mv.

Det er tankevækkende, at der generelt ikke foreligger eksplicite begrundelser for, at en stor del af studiet til lærer foregår i studiegrupper. Erfaringsopsamlingen peger på behov for og ønske om, at de lokale uddannelseschefer og -ledere påtager sig ledelsesopgaven med at skabe retning og rammesætning for studiegruppearbejdet, og at dette foregår i samarbejde med underviserne og med involvering af de studerende.

2. Organisatorisk støtte til studiegrupper

- Ledelsen giver udtryk for, at der er værdi i en rammesat og organisatorisk støtte til studiegrupper.
Det skal specificeres, hvem der har ansvar for facilitering af grupperne og *opgaven* skal beskrives tydeligt (fx oplæg for studerende, arbejde med gruppeprocesser (fx. gruppens interne forventningsafstemning), samarbejde, konflikthåndtering, professionel kommunikation)

- Der skal allokeres ressourcer til støtte til studiegruppearbejde - dels til 1. årgang, men også de følgende årgange
- Ledelsen påpeger, at der er relevante og brugbare erfaringer med forskellige organisatoriske støttefunktioner: studiegruppetjeneste, studiegruppevejledere, studieassistenter, studiemiljøkoordinatorer, mentorer, superbrugere, studiegruppekonsulenter, coaches og teamkoordinatorer, teams og undervisere.
- Ledelsen giver ligeledes udtryk for, at der er relevante og brugbare erfaringer med obligatoriske studiegruppesamtaler på alle årgange, og ligeledes med at danne studiegrupper administrativt for et semester ad gangen
- Ledelsen påpeger, at der er værdi i at have fælles styredokumenter som fx minimumskriterier, kontrakter og lign. fx placeret i studieordningen eller andre centrale grundlagsdokumenter og vejledninger.
- Ledelsen giver udtryk for, at der er brug for kompetenceudvikling af underviserne, som har meget forskellige forudsætninger og forståelser af, hvad deres opgave er i forhold til at bidrage til organisatorisk støtte til professionalisering af studiegruppearbejdet. For nogle undervisere, bl.a. undervisere i LG, er det en del af deres faglighed. Andre undervisere har ikke fagligheden eller interessen for at rammesætte, intervenere og støtte studiegruppeprocesserne. Det foreslås bl.a., at kompetenceudvikling skal rumme dels den særlige faglighed, der knytter sig til at arbejde professionelt i grupper samt øve og refleksionsrum, og at kompetenceudviklingen skal tilrettelægges differentieret med respekt for undervisernes forskellige forudsætninger, behov og kompetencer.

Det bliver centralt, at alle opgaver omkring studiegruppers samarbejdspraksis beskrives tydeligt i fælles styre-/grundlagsdokumenter, at der afsættes ressourcer til arbejdet og at der igangsættes differentieret kompetenceudvikling af underviserne.

Underviserniveau

1. Fælles principper for studiegruppedannelse på alle årgange

- Underviserne oplever, at de står alene med opgaven, da ledelsen næsten er fraværende. Der er ingen fælles praksis for studiegruppedannelse på de enkelte læreruddannelser, men der er vilkårlige studiegruppedannelser afhængig af fag, moduler, årgange og undervisere.
- Gruppearbejde er en meget anvendt arbejdsform, som ikke nødvendigvis foregår i studiegrupper. Gruppearbejdet foregår i produktorienterede grupper, eller ad-hoc-grupper dannet af de fremmødte studerende. For nogle undervisere er det ok at arbejde alene. I specialiseringsmodulerne dannes interessegrupper, og underviserne oplever gruppearbejdsformen som motiverende for de studerende og deres trivsel

- Underviserne har primært fokus på det faglige indhold og ikke gruppens samarbejdspraksis. Dog er der eksempel på studiegruppedannelse med fastlagte kriterier og med studerendes inddragelse i et undervisningsfag.

Det bliver centralt at styrke fælles principper for studiegruppedannelse, hvor der er jævnlige studiegruppeskift fx hvert semester med inddragelse af de studerende.

2. Den organisatoriske rammesætning af studiegruppers samarbejdspraksis

- Der er mangel på understøttende teamstruktur og kultur, hvor underviserne sparrer med hinanden om udfordringer med studiegrupper og holdkultur.
- Der er i høj grad mangel på grundlagsdokumenter, der kan understøtte både underviser og studerende i arbejdet med og i studiegrupper. Der, hvor der findes grundlagsdokumenter, er implementering i pædagogisk praksis sparsom. Én enkelt underviser anvender et lokalt notat om minimumskriterier for studiegruppens arbejde og vurderer, at det er faciliterende for studiegruppesamtaler med de studerende.
- Studiegruppearbejdet bliver flere steder ikke dagsordensat ved ledelsesinitierede møder (fx personalemøder).
- Underviser efterlyser evaluering af studiegruppens samarbejdspraksis, der kan genere viden om fx de studerendes trivsel og studieintensitet.
- Undervisere efterlyser tid til at facilitere studiegruppearbejdet i undervisningen (fx rammesætning af forventningsafstemning og løbende opfølgning herpå i grupperne).
- Underviserne efterlyser tydelig praksis, samt tid til at inddrage ressourcepersoner (fx studievejledning, studiegruppetjeneste)

Det bliver centralt, at der afsættes ressourcer til undervisernes arbejde omkring studiegruppernes samarbejdspraksis.

3. Kompetenceudvikling af undervisere samt fælles forståelse og tilgang hos undervisere

- Nogle undervisere oplever en særlig forpligtigelse til at hjælpe studerende, for det handler om det gode studieliv. De er usikre på, hvad de skal gøre, og de vil gerne være bedre til at øjne samarbejdsprocesser og - udfordringer i de studerendes studiegrupper.
- Underviserne oplever dilemmaer med de velfungerende studiegrupper og de ikke velfungerende studiegrupper, og de er usikre på, i hvor høj grad de skal prioritere studiegrupper som værende en bærende organisering i en inkluderende praksis. Nogle undervisere er bevidste om studiegruppernes ekskluderende udfordringer.
- Underviserne efterspørger en fælles forståelse og tilgang relateret til at - samt hvorfor - der skal arbejdes både med og i studiegrupper. Underviserne efterlyser, at ledelsen ekspliciterer studiegrupper som værende en del af (enten alle/ eller en/flere ansvarshavende) underviserens arbejdsopgaver.

Det bliver centralt at styrke en fælles forståelse og tilgang for studiegruppearbejdet hos alle undervisere og derfor er der et behov for kompetenceudvikling i forbindelse med studiegruppearbejde.

Studievejlederniveau

1. Understøttelse af samarbejdspraksis frem for konflikthåndtering

- Studievejlederne oplever, at studievejlederaktiviteter i forbindelse med studiegruppearbejdet er begrænset. Arbejdet drejer sig primært om samtaler med enkeltvise studerende, som har konflikter i en studiegruppe. Studiegrupper med konflikter kan også søge studievejledning.
- Studievejlederne undres over, at facilitering af studiegruppernes samarbejdspraksis ikke prioriteres på uddannelserne, da det kan forebygge konflikter i studiegrupperne.
- Studievejlederne har blik for de studiestrategier og samarbejdskompetencer, de studerende udvikler i studiegruppearbejdet. Understøttelse af studiegrupperne kalder ifølge studievejlederne på et systematisk arbejde gennem hele lærerstudiet.

Det bliver centralt, at både ledelsen, undviserne og de studerende øjner, at en god samarbejdspraksis kan være konfliktforebyggende.

2. Rammesætning af studievejledere som centrale aktører

- Om studievejlederne bidrager ved studiegruppeaktiviteter, afhænger af studievejledningens organisering. En studievejleder nævner, at de gerne vil lege med, men det forudsætter naturligvis, at de inviteres.
- De centrale studievejledere har oftest ikke et samarbejde med de enkelte uddannelser og deres undervisere, mens der er eksempel på decentral studievejleder, som præsenteres for 1. årsstuderende og indgår i studiegruppeworkshop med undervisere i undervisningsfag.
- Studievejlederne efterlyser rammer og retning for studiegruppearbejdet, hvor studievejlederne er centrale aktører. Indsatserne omkring studiegruppearbejdet forekommer vilkårligt og tilfældigt, og flere steder er der særlige indsatser omkring studiegruppearbejdet, fx studiemiljøkoordinatorere, studietrivselskoordinator og studiegruppavejledere, som oftest stille fader ud.

Det bliver centralt, at studievejlederne indgår som centrale aktører i rammesætning af studiegruppearbejdet.

Studerende-niveau

1. Rammesætning af studiegruppedannelse

- Studerende oplever at det skaber utryghed, når de overlades til selv at skulle finde plads i en gruppe. Studerende oplever det derimod som tryghedsskabende, når underviser har dannet studiegrupperne, fx. ved lodtrækning, hvormed de studerende ikke skal ud og positionere sig socialt
- Studerende oplever, at en velfungerende studiegruppe kan have betydning for motivationen og deltagelse, samt tilgang til studiegruppen som et læringsfællesskab, dog oplever andre studerende kun i mindre grad studiegruppen som et brugbart læringsfællesskab
- Studerende efterlyser, at undervisere er mere eksplicite om, hvordan studiegruppen forventes at samarbejde
- Studerende giver udtryk for primært at vælge hinanden til på baggrund af deres personlige sociale relationer og ikke med blik for, om de udgør et godt fagligt match
- Nogle studerende giver udtryk for at se værdi i at indgå i grupper med høj grad af diversitet, da det giver dem mulighed for at møde andre stemmer og perspektiver

Det bliver centralt, at ledelsen og underviserne lokalt tager ansvar for rammesætning af studiegruppedannelsen for at mindske marginalisering og frafald. Det er vigtigt at gruppedannelsesprocesserne tilgodeser studerendes faglige samspilsmuligheder samt professionel relationsdannelse i et mangfoldighedsperspektiv.

2. Løbende professionalisering af studerendes samarbejdspraksis

- Studerende ser værdi i at have lært at forventningsafstemme med hinanden, at bruge mødedagsorden og arbejde med facilitering, men dette skal trænes og italesættes, så det bliver en vane
- Studerende efterlyser i særlig grad underviserne til at støtte deres professionalisering af samarbejdet, men også til at støtte gruppen ved samarbejdsvanskeligheder
- Studerende oplever det vanskeligt at opsøge hjælp til gruppens samarbejdsudfordringer
- Studerende henvender sig sjældent til underviserne for at få hjælp til problemer, der handler om studiegruppens arbejdsvaner. De henvender sig først, når der er så store problemer, at nogen i studiegruppen ønsker gruppen opløst
- Studerende italesætter, at det er et problem med inaktive medstuderende, og at de har brug for støtte til at håndtere samarbejdsvanskeligheder

Det bliver centralt med løbende støtte til professionalisering af de studerendes samarbejdspraksis, herunder træning og implementering af samarbejdsformer samt let tilgængelig og tidlig støtte, fra bl.a. underviser, til grupper, der oplever samarbejdsvanskeligheder.

Opsummerende kommentarer

Erfaringsopsamlingen antyder, at der skal gøres en indsats for at få fagligheden om studiegruppearbejdet iværksat og kvalificeret. Endvidere antydes væsentlige dilemmaer og paradokser, som herunder skitseres, men ikke er foldet helt ud.

- Samlet organisationsudvikling (samarbejde, professionelle arbejdsfællesskaber, mv) kontra individualisering (autonomi, metodefrihed, privatpraktiserende kultur)
- Professionalisering af studiegrupper som en integreret del af undervisningen >< som supplement til undervisningen
- Teamstruktur på 1. årgang >< de øvrige årgange som støtte til professionalisering af studiegrupper
- Fælles og forskellige behov på hhv ordinær og netbaseret uddannelse ift professionalisering af studiegrupper.
- Det er paradoksalt at studerende efterlyser hjælp fra undervisere, og at undervisere ønsker at give denne hjælp, men at dette samarbejde ikke sker.

Juridisk overvejelse

I udarbejdelsen af erfaringsopsamling er der drøftet hvilke juridiske forpligtelser UCerne har i fht at støtte studerende i deres studiegruppearbejde. I den sammenhæng har gruppen adspurgt jurister ved to lokale UC. Det ene sted påpeges, at uddannelsen er forpligtet til at muliggøre at de studerende kan arbejde i studiegrupper. Det er på baggrund af, at i nogle lokale studieordninger fremgår det, at de studerende 'skal' være i en studiegruppe for at opfylde deltagelsespligten i et modul.

Det andet sted påpeges, at der ikke noget sted i bekendtgørelserne står at man kan/ikke kan tvinge gruppearbejdet igennem, men der står at reglerne skal være beskrevet i studieordningen. Man har derfor mulighed for lokalt at bestemme og beslutte om studerende skal arbejde /aflevere i grupper; men jfv. Bekendtgørelsen skal der altid være mulighed for at søge disposition.

Bilag

Bilag 1: National arbejdsgruppe

Absalon	Uddannelsesleder Morten Birk Hansen (med reference til LLN)	mobh@pha.dk
Absalon	Lektor Lisbet Rask	lizr@pha.dk
KP	Lektor Regitze Wind	REWI@kp.dk
UCN	Lektor og studiekoordinator Bo Birk Nielsen	bbn@ucn.dk
UCL	Lektor Kirsten Poulsen	kipo@ucl.dk
VIA	Lektor og studievejleder Dorthe Mølgaard	dmol@via.dk
UCL	Lektor Anne Katrine Rask	akra1@ucl.dk
VIA	Chefkonsulent Hanna Mølgaard	hmo@via.dk

Bilag 2: Interviewoversigt

Niveau	Antal interviews
Undervisere	3
Uddannelsesledere/ pædagogisk leder/uddannelseschef	6
Studerende:	
Interview med 1 studerende	1
Fokusgruppeinterviews med hhv. 4 og 2 studerende	2
Studievejledere	4

Bilag 3: interviewguides

Interviewguide (undervisere)

- *Arbejder de studerende i studiegrupper i forbindelse med din undervisning (i og uden for undervisningen)? Hvor meget, i hvilke sammenhænge og hvordan organiseres grupperne?*
- *Hvilke udfordringer og muligheder oplever du kendetegner de studerendes samarbejde i forbindelse med netop dit fags rammer og mål?*
- *Hvordan oplever du at de studerendes samarbejde i studiegrupper kan være hhv. en fordel og ulempe ift. de studerendes læring?*
- *Gør du noget specifikt for at støtte studiegruppernes arbejdsfællesskaber i dit eget fag og i din undervisning? Hvilke studieprocesser sætter du i gang i undervisningen – og hvordan oplever du at dette rammesætter studiegruppens samarbejdspraksis uden for undervisningen?*
- *Hvordan oplever du at studiegrupper bliver støttet strukturelt (af institutionen) i at få deres samarbejdspraksis til at fungere/arbejde sammen på en professionel måde? (Finder du støtte hos mono- og tværfaglige teams, og/eller via fra ledelsen?)*

Interviewguide (ledelse)

- *Hvilke initiativer kender ledelsen til er etableret på hhv. ledelsesniveau (formel rammesætning i fx studieordning, strukturmodeller mv.), underviserniveau (undervisning og vejledning relateret til studiegruppernes samarbejdspraksis) og evt. studerendes niveau? "Hvad gør vi allerede?"*
- *Hvilke ambitioner/initiativer har ledelsen for det fremadrettede arbejde med studiegrupper? "Hvad vil vi fremadrettet?"*

Interviewguide (studievejledere)

Overordnet spørgsmål:

*Hvordan bliver studiegrupper støttet i at få studiegrupper arbejdsfællesskaber til at fungere?
Hvordan bliver studiegrupperne støttet i at arbejde professionelt?*

Uddybende spørgsmål:

1. *Hvilke aktiviteter har studievejledningen ved læreruddannelsen i NR. Nisum/Holstebro i forhold til at understøtte studiegrupper arbejdsfællesskaber?
Hvor meget og i hvilke sammenhænge?
Hvilke udfordringer og muligheder, oplever du, kendetegner de studerendes samarbejdspraksis?*
2. *Hvilke aktiviteter har studievejledningen ved læreruddannelsen i NR. Nisum/Holstebro i forhold til at støtte studiegruppernes professionelle arbejde? fx omkring det faglige indhold
Hvor meget og i hvilke sammenhænge? Hvilke udfordringer og muligheder, oplever du, kendetegner de studerendes professionelle arbejde?*
3. *Hvordan oplever du, at de studerendes samarbejde i studiegrupperne kan være en fordel henholdsvis ulempe i forhold til deres læring?*
4. *Hvilke studieprocesser sætter du i gang i studievejledningen?
Hvilke studievejledertematikker kommer i spil?*
5. *Hvordan oplever du, at studiegrupper bliver støttet (af institutionen) i at få deres samarbejdspraksis til at fungere/arbejde sammen på en professionel måde?
Indgår studievejlederen i et samarbejde omkring studiegrupper? I givet fald hvilke og hvordan?*
6. *Hvilke anbefalinger har du til, hvordan studiegruppearbejdet kan professionaliseres i læreruddannelsen*
7. *Har du andre kommentarer?*

Interviewguide til studerende om studiegrupper

De studerende spørges til de overordnede temaer, som udspringer af meningskondenseringen af lederinterviewene.

Formålet med at interviewe studerende er at indsamle

- studerendes erfaringer med studiegruppearbejde
- studerendes anbefalinger til, hvordan studiegruppearbejdet kan professionaliseres

Form/ kriterier:

Der gennemføres kvalitative interviews med studerende på 1. årgang og 3. årgang på hhv. et større læreruddannelsessted (Odense) og et mindre læreruddannelsessted (Jelling)

Interviewguide

Dannelse af studiegrupper, herunder organisering, indhold, støtte, opløsning, mv

Hvordan dannes og understøttes studiegrupper på 1. årgang? De øvrige årgange?

Suppl. spørgsmål:

Hvilke koordinatore, undervisere eller studerende har i forbindelse med studieintro og 1. årgang? Øvrige årgange? medvirket til at danne og understøtte studiegrupper? Det gælder både det faglige indhold, studiegruppens samarbejde og trivsel.

Læreruddannelsens forventningsafstemning om studiegruppearbejdet med de studerende

Hvordan er I blevet introduceret til studiegruppearbejdet, herunder uddannelsens/ undervisernes forventninger til jer ift studiegruppearbejde? På 1. årgang? Øvrige årgange?

Er der fra ledelse, koordinatore og undervisere blevet talt om, hvorfor studiegruppearbejdet er vigtigt i forhold til studiet og det at blive uddannet til lærer?

Undervisernes kompetencer til at understøtte studiegrupperne

Hvordan oplever I undervisernes forudsætninger og forståelse for at rammesætte, gribe ind i og støtte studiegruppeprocesserne? Det kan fx dreje sig om undervisernes input til mødeledelse, professionel kommunikation, konflikthåndtering, mv.

Er der andre på uddannelsen, I kan gå til, hvis studiegruppearbejdet ikke fungerer? Fx ift konflikthåndtering eller andet?

Hvilke anbefalinger har I til, hvordan studiegruppearbejdet kan professionaliseret i læreruddannelsen?

(dels med henblik på at jeres læringsudbytte styrkes og dels med henblik på at forberede jer til at indgå i professionelt i ledelsesteam i skolen)

Hvem skal gøre hvad? hvordan?

Har I andre kommentarer ift studiegruppearbejdet generelt?

Bilag 4: Tematisering af interviews

Lederinterview

Analyse af i alt 6 lederinterviews (1 uddannelseschef og 1 uddannelsesledere fra KP, 4 uddannelsesledere fra VIA læreruddannelsen i Silkeborg, UCL Odense og Jelling, PHA Roskilde og 1 pædagogisk leder fra VIA Læreruddannelsen i Aarhus) – efterår 2018

Der er 4 temaer

1) Der er forskellig praksis med dannelse af studiegrupper, herunder organisering, støtte, opløsning, mv

Der er forskellig praksis fra UC til UC, fra årgang til årgang, fra team til team, fra underviser til underviser

Det er meget person-, underviser- og team-afhængigt mange steder

Nogle steder har man koordinatore på især 1.årgang og/ eller intromoduler og introteam

På et UC har man etableret og erfaringer med studiegruppeservice, et andet UC har erfaringer med studiemiljøkoordinatorer og andre steder har man igangsat workshops, etableret ordning med holdansvarlige og/ eller studieintroducerende forløb på 1. årgang.

"Det gøres meget forskelligt"

"Det er noget, alle gør, det er common sense på læreruddannelsen, men det er ikke noget, vi har arbejdet systematisk med"

"Alle medarbejdere har fuld frihed til at gå med det, som de vil"

"Der er mange, der eksperimenterer med alt muligt, og den enkelte underviser gør sig sine egne erfaringer"

"Vi har holdansvarlige på 1., 2. og 3.årgang, og de skal have særlig opmærksomhed på studiegrupper, studieglæde, mv, og de gennemfører studiegruppesamtaler og udarbejder referater, som de anvender sammen med ledelsen som afsæt for tematisering af udviklingspunkter, der skal tages hånd om".

"Indholdet i studiegruppesarbejdet er op til den enkelte underviser i fagene og op til de studerendes egne behov. Det aftales ofte i den enkelte studiegruppe"

"Studiegruppeopløsning – man må gå: føddernes lov"

2) Ledelsens ansvar/ opgave

Ledelsen har nogle steder dagsordenssat studiegruppearbejdet på pædagogiske dage, pædagogisk arrangementer, mv., der er holdt kurser for underviserne, og nogle steder er der udarbejdet vejledende materialer til fx studiegruppesamtaler, pixiguide til de studerende om at studere, mv. Nogle ledere ser studiegruppearbejdet som et led i en progression – fra at lære at arbejde i studiegrupper på 1. årgang til at arbejde professionelt i team i skolen.

Ledelsen har nogle steder rammesat drøftelser og udvikling af underviseropgaven med underviserne og LSU, bl.a. i forbindelse med forståelse af underviseropgaven i forhold til studieaktivitetsmodellen, herunder ressourceallokering til undervisning, vejledning, samvær med de studerende, mv.

Et sted holder ledelsen møder med alle 1.årgangsstuderende for at lytte til deres oplevelser og erfaringer med studiestarten, undervisningen, studiegruppearbejdet, faglig og sociale integration, mv. og med afsæt heri tematiseres problemstillinger og udfordringer og tages op på møder med underviserne efterfølgende.

Andre ledere ser det mere som et individuelt og professionelt anliggende for den enkelte underviser at igangsætte, facilitere og understøtte studiegruppearbejdet i forhold til det enkelte fag.

Generelt har det vist sig, at det er begrænset, hvad der står om begrundelser for studiegruppearbejdet i uddannelsens studieordning, øvrige grundlags- og vejledningsdokumenter.

"Det er et svagt punkt, at vi i ledelsen ikke har forholdt os til andet end, at det er vigtigt med studiegrupper"

"Det er en ledelsesopgave, og det er en fælles læreruddannelsesopgave"

"Der står ikke noget om studiegrupper nogen steder"

"Flere steder står der, at studerende skal være i grupper, i praktikker, ved studieprodukter, mv. Nogle studieprodukter kan kun laves, hvis man er i en gruppe"

"Vi skal op i et højere formål, som i højere grad samler det, underviserne finder vigtigt – samskabelse og samarbejde. Hvad er studiegrupper en løsning på?"

"Ledelsen tager det op med teamsene – hvordan grupper dannes, ud fra hvilke kriterier, opmærksomhedspunkter, mv"

"Der er et site om det... underviserne har ikke fået et koncept stukket i hånden, men der har været afholdt møder om det"

"Jeg kunne godt tænke mig en vision for det.. at få gjort det til en måde, vi alle sammen arbejder på. En vision for fremtiden for det samlede UC"

3) Vigtigt med forventningsafstemning med de studerende (Den implicite studerende)

Der er bred konsensus om, at forventningsafstemning med de studerende (og underviserne) er helt afgørende ift udvikling af et funktionelt studiegruppearbejde, herunder udvikling af studiekulturen, selvstændigt studiearbejde, studieglæde og studieintensitet.

Det er afgørende, at de studerende og underviserne drøfter og ekspliciterer begrundelserne for at arbejde i studiegrupper (**WHY**) og afklarer gensidige forventningerne til arbejdet i studiegrupper. En ambitiøs studie- og studiegruppeskultur kan skabes gennem systematisk arbejde med retning, struktur, dialog og organisatoriske processer på individ-, gruppe- og uddannelsesniveau.

"Vi skal gøre den implicite forståelse af, hvad det vil sige at være studerende eksplicit"

"De studerende får at vide, at studiegruppearbejdet er vigtigt, og så gør vi ikke mere"

"Vi skal udvikle en professionel og ambitiøs studiekultur"

"Som underviser skal man italesætteforventninger til de studerende, forhandle og gå i dialog med dem og kontraktliggøre det i den forstand, at der er tale om samspil"

"De studerende skal lære at håndtere nogle fornuftige spilleregler – vigtigt at der udvikles en kultur, hvor de studerende tager ansvar for hinanden"

"Der er brug for at eksplicitere: Hvad gør jeg, hvis jeg føler ikke at have et tilhørsforhold til en gruppe?"

"De studerende har behov for at tilegne sig studie- og samarbejdskompetencer"

"De studerende skal klædes på til studiegruppearbejde og lære noget om gruppedynamikker"

"Studiegruppearbejde handler ikke om underviserens relation til de studerende, men om de studerendes relationer til hinanden. Når man distribuerer og får det til at virke, så sker der noget, sådan lidt praksisfællesskabsagtigt"

4) Kompetenceudvikling af underviserne

Ifølge lederinterviewene er der brug for kompetenceudvikling af underviserne, som har meget forskellige forudsætninger og forståelser af, hvad deres opgave er i forhold til at bidrage til professionalisering af studiegruppearbejdet.

For nogle undervisere, fx undervisere i LG, er det en del af deres faglighed. Andre undervisere har ikke den pædagogiske-psykologiske baggrund eller interesse for at rammesætte, facilitere, intervenere og støtte studiegruppeprocesserne.

Nogle ledere ser det som en del af deres opgave at rammesætte fælles pædagogiske dage for underviserne med fokus på arbejdet med studiegrupper og giver mulighed for kompetenceudvikling. Andre ledere prioriterer ikke underviserens kompetenceudvikling i forhold

til at kunne støtte og udfordre studiegruppearbejde, men ser det mere som et anliggende for den enkelte underviser.

Kompetenceudvikling skal rumme dels den særlige viden og faglighed, der knytter sig til arbejde i grupper – samt gerne øve- og refleksionsrum, der kan etableres gennem fx aktionslæringsforløb til gavn for de studerende. Kompetenceudvikling bør omfatte fokus på bl.a. mødeledelse, facilitering, professionel kommunikation, konflikthåndtering, gode dagsordener, mv – og det er afgørende at kompetenceudviklingen tilrettelægges på måder, der skaber mening for den enkelte og værdi for det kollegiale fællesskab til gavn for de studerendes studiegruppearbejde og udvikling af en ambitiøs læringskultur.

"Alle undervisere er certificeret til at være undervisere via adjunktur og lektorat...de er jo højtbegavede mennesker, samvittighedsfulde, arbejdsomme og alt muligt andet og så kommer det hele af sig selv".

"Det er vigtigt at udvikle en fælles forståelse blandt underviserne om begrundelser for studiegruppearbejde og hvordan man som underviser kan rammesætte og understøtte studiegruppearbejdet" (tydelig rammesætning af opgaver, der forventes løst i studiegrupper)

"Inkrementel innovation er en god måde til at skabe forandringer i praksis, også i forhold til udvikling af studiegruppearbejdet. Underviserne skal kunne det dobbelte greb og kunne tænke både i indhold og i den pædagogiske dimension i forhold til, hvad studiegrupperne skal arbejde med".

"Underviserne/ uddannelsen skal være eksemplarisk i den måde, der undervises på, fx ift konflikthåndtering".

"Nogle undervisere har behov for viden og kompetenceudvikling ift studiegrupper, andre undervisere har det som en del af deres faglighed, så der skal tænkes i fælles og differentieret kompetenceudvikling"

Dilemmaer:

På baggrund af lederinterviewene kan der identificeres nogle dilemmaer, som man som leder må forholde sig til. Det drejer sig om at finde balancen mellem følgende:

- Professionalisering af studiegrupper: en integreret del af undervisningen og/ eller supplement til undervisningen?
- Individuel og/ eller fælles kompetenceudvikling af underviserne ift professionalisering af studiegrupper?
- Strukturelle tiltag og/ eller kulturelle processer?
- Fælles og/ eller forskellige studiegruppeudfordringer i ordinær og netuddannelse?
- Samlet vision på UC niveau og/ eller et UC-anliggende?

Underviserinterview

Analyse af tre underviserinterviews (efterår 2018) med én LG-underviser ved VIA Læreruddannelsen Skive og to undervisere ved LU, Campus Carlsberg, som underviser i idræt/specialiseringsmodul og i dansk/undervisning af to-sprogede.

Der er tre tematikker:

- 1. *Praksis i undervisningen og uden for undervisningen i forbindelse med dannelse af studiegrupper og organisering af grupperne. Studiegruppernes indhold og opgaver. Underviserens støtte af studiegrupperne.***

Der er forskellige praksisser for studiegruppedannelse, og det afhænger af årgang, fag og moduler, men også af den enkelte underviser. Gennemgående anvender underviserne gruppearbejdsformen meget.

Første årsstuderende gives en særlig opmærksomhed, hvor underviseren oftest danner grupperne. En underviser overlader senere ansvaret til de studerende, som danner grupper ud fra relationelle kriterier. En anden underviser inddrager senere de studerende i gruppedannelserne. Samme studiegruppe kan være gældende i flere moduler på 1. årg..

Reducere utrygheden ved at 'stå alene tilbage på 'markedet'. Så går der et stykke tid, hvor de studerende lærer hinanden at kende, og så kan man, ifølge underviser, slippe arbejdet med grupperne...de er bedre til at vurdere hvem de vil arbejde sammen med end underviser

Et undervisningsfag har en fast praksis med ekspliciterede kriterer for studiegruppedannelse ved hver modulstart, og de studerende inddrages i arbejdet. *De studerende forberedes på, at de ikke 'bare' kan forsætte med samme gruppe.* I et andet fag dannes grupperne uden underviserens medvirken. Der arbejdes med ad-hocgrupper eller produktorienterede grupper, og studiegrupper eksisterer ikke. Det er ok at arbejde alene.

Ad-hoc grupper dannes tilfældigt ud fra de fremmødte studerende, for studiegrupperne er sårbare og ofte ikke fuldtallige. Studiegruppen ikke er alfa og omega - forstået på den måde, at al gruppearbejde ikke nødvendigvis skal foregå i studiegruppen. Studiegruppearbejde bliver også sårbart. For de studerende på 2.3.4. årg. som er mere eller mindre solo, skal også have mulighed for at arbejde i team

Konkrete studiegruppeopgaver med spørgsmål og guidning er en måde at støtte studiegruppearbejdet på og forebygge konflikter. "Obligatoriske" midtvejsamtaler om studiegruppens arbejdsprocesser omkring det faglige indhold er en hjælp til forventningsafstemninger. Et læreruddannelsessted har kursusdag for 1. årg. om studiegruppearbejde og konflikthåndtering.

I specialiseringsmodulerne er grupperne dannet ud fra interesse, hvor de studerende selv melder ind, og studiegrupperne fortsætter arbejdet uden for undervisningen. Undervisere oplever arbejdsformen som motiverende for de studerende og deres trivsel.

I dette modul, oplever jeg at de [grupperne] bare kører!

Underviserne vil gerne være bedre til at øjne de samarbejdsprocesser, der er i en studiegrupper. De ser studiegrupper, som udfordres i deres samarbejdspraksis, men underviserne er usikre på hvad de skal gøre.

2. Studiegruppernes berettigelse- hvorfor skal studiegrupper prioriteres? – ifølge underviseren

Studiegrupper er en del af undervisernes professionsforståelse. Studiegrupper er vigtige for de studerendes udbytte af undervisningen. I undervisningsfaget idræt fremhæves gruppesarbejdet, og i dansk er samarbejdet centralt for dialog og mundtligheden/skriftligheden. LG-undervisningen har et professionsrettet sigte, hvor træning i studiegruppearbejdet senere vil kvalificere teamarbejdet som lærere. Studiegruppearbejdet kan reducere underviserens arbejdsbyrde med studieprodukter.

Gruppearbejdet skal være mere praksisnært og vise en kobling til det at være lærer.

De studerende får opbygget tætte relationer i og med at de kommer hinanden ved kropsligt (henviser til forskning), men oplever dog også (begrænsede) grupper i konflikt.

Studiegruppearbejde er lige så vigtigt et læringsrum som undervisning og forberedelse,

Underviserne prioriterer deres indsats med studiegruppernes inkluderende og ekskluderende udfordringer forskelligt.

Når vi står med en dårligt fungerende studiegruppe, hvad er det så vi gør. Skal vi bryde op, går det ud over de velfungerende studiegrupper.

Der er jo altid nogle der er lidt skæve. Sådan ser jeg det [...] jeg gør ikke noget særligt.

En underviser ser studiegrupper som et vigtigt fastholdelselement, og det handler om det gode studieliv. På 1. årg. skal underviserne være meget på for at sikre et godt studiegruppearbejde.

For hvis vi kan få dem til at få et studieliv her, hvis de på en eller anden måde kan betragte deres studie som et arbejde, ... så har vi dem her.. . Jeg har en særlig forpligtigelse til at få dem i gang med studiet

3. Ledelsens betydning for studiegrupperne -institutionel/strukturel/organisatorisk støtte til underviseren

Ledelsen er næsten fraværende omkring studiegruppedannelsen, og underviserne oplever at stå alene med studiegruppe-udfordringerne. Underviserne har tidligere faciliteret studiegruppearbejdet bl.a med inddragelse af studievejledningen, men har ikke tid til dette mere. Underviserne efterlyser tid til forventningsafstemning i form af kontrakter.

Studiegruppearbejdet er ikke ekspliciteret fra ledelsens side, og underviserne værdsætter at ledelsen griber opgaven. En underviser anvender et lokalt-notat om minimumskriterier for studiegruppearbejde og vurderer, det er faciliterende for studiegruppesamtaler med de studerende.

Et læreruddannelsessted afholder årgangsmøder for undervisere, men studiegruppearbejdet dagsordensættes ikke af ledelsen.

På 1. år er bare noget vi gør! Der er ingen fællesbeslutning om det, det er noget der bare bliver gjort. Et lille sted med teams og godt kendskab til de studerende. Der er ikke timer til ledelsesinitierede teams mere, men underviserne kan ikke lade være med at optræde som teams for studerende.

Lige nu flyder det meget, så ved ikke hvor der er hjælp at hente.

Jeg oplever at de misforstår det at arbejde i studiegruppe. Laver den klassiske med at uddelegere afsnit/spørgsmål i opgaven. Der er ikke et reelt samarbejde, så gruppen er ligegyldig. Der er brug for at understøtte forståelsen af, hvorfor vi laver studiegrupper.

Studievejlederinterview

Analyse af fire studievejlederinterviews (efterår 2018/forår 2019) med én studievejleder i en decentral studievejledning ved mindre Læreruddannelsessted i VIA og med tre studievejledere i central studievejledning ved mindre læreruddannelsessted i UC Absalon og ved større læreruddannelsessted i UCL.

Der er tre tematikker:

Aktiviteter som studievejledningen understøtter i forhold til studiegruppers arbejdsfællesskab og professionelle arbejde. Studievejledernes prioritering af aktiviteter omkring studiegruppe – Uddannelsens rammesætning af studievejledningsaktiviteter i forhold til studiegruppeaktiviteter

1. Aktiviteter som studievejledningen understøtter i forhold til studiegrupper(s) arbejdsfællesskab og deres professionelle arbejde.)

Alle fire studievejleder understøtter primært studiegruppearbejdet, når enkelte studerende opsøger vejledning for at løse udfordringer i deres studiegrupper. Aktiviteterne er samtaler, hvor den enkelte får redskaber til at arbejde med udfordringerne, eller der inviteres til samtale for hele studiegruppen. Begge aktiviteter lægger op til øvebaner omkring konflikthåndtering, kommunikation og forventningsafstemning.

En studievejleder informerer om studievejledningen ved studiestart på 1. årg., og fortæller studerende er velkomne til at komme forbi.

En studievejleder tager i samtalerne udgangspunkt i det at være i en studiegruppe med forskellige kulturer, hvor det at lære sammen vil give kultursammenstød. Her er det centralt, at den studerende er opmærksom på sig selv i studiegruppensamarbejdet, men også hvad der sker i gruppen.

Den decentrale studievejleder præsenteres for studerende ved studiestart og afholder her en 4-timers workshop om studiegruppe, hvor underviserne i undervisningsfagene deltager.

(Vigtigheden af støtte i studiegrupper - en af vejlederne arbejder med gruppens forskellige kulturforståelser)

2. Studievejledernes professionsforståelse - Studievejledernes prioritering af aktiviteter omkring studiegruppe –

En studievejleder har øje for den enkelte studerendes trivsel og fastholdelse, og et studiegruppearbejde må ikke føre til mistrivsel og udmeldelse. Studievejlederne oplever, at undervisere oftest har blik på gruppens faglige arbejde og i forhold til samarbejdspraksis lader studerende "være voksne mennesker, der må finde ud af det selv".

Studievejlederne vil med deres studievejlederfaglighed gerne deltage i aktiviteter omkring studiegrupperne og de studiestrategier, de studerende udvikler i studiegruppen. Her tænkes ikke kun på konflikthåndtering, men også igangsætning af forskellige studiegruppeprocesser.

Studievejlederne ærgres sig over at studerende først kommer, når der er store vanskeligheder/udfordringer, og det primært er 1. og 2. årsstuderende. En studievejleder udtrykker at 3. og 4. årsstuderende kan have udviklet en samarbejds måde og studiegruppepraksis,

som de affinder sig med, men som nødvendigvis ikke udvikler deres samarbejdskompetencer og kommunikative kompetencer. Vejlederen siger: *jeg ønsker en mere løbende facilitering af...det er ikke i orden at vi slipper dem løs.*

Studievejlederne mener, studiegruppearbejdet skal kobles til undervisningen, og der skal indgå elementer fra workshop om studiegruppepraksis i indholdet i fagene.. Det skal være processuelt, og de studerende skal holdes til truet – fx ved at lave øvelser. Studiepraksis er ikke kun en form for samarbejde, men også et indhold i gruppeprojekterne. Derfor er opgaven også hos alle undervisere. Derfor er fælles sprog og praksis mellem studievejledere og fagenes undervisere vigtigt, så undervisere og studievejleder ved, hvilke greb og begreber om studiegruppearbejde de studerende har møder.

3. Rammesætning af studievejledningens aktiviteter/medvirken ved studiegruppearbejdet

" Vi vil rigtig gerne lege med, men det forudsætter naturligvis at vi inviteres

På et Campus er de centrale vejledere ikke inviteret til at give oplæg om studiegrupper på læreruddannelsen, mens de er inviteret til at gøre det på de andre uddannelser på Campus. En decentral studievejleder holder oplæg for 1. årsstuderende ved studiestart.

De fire studievejleder efterlyser rammer og retning for studiegruppearbejdet. Indsatserne omkring studiegrupper opleves vilkårligt - *"det er opstået sådan lidt ad hoc eller tilfældigt"* .

For en central studievejleder kan det være vanskeligt både at blive inviteret ind, få viden og indsigt i den studiegruppepraksis, der er på de forskellige uddannelser. Studievejlederen vil meget gerne, men der er ikke et samarbejde med uddannelsen og underviserne. Organisatorisk er der barriere. (Vigtigt fund til ledelsen.)

Den lokale, decentrale studievejleder møder underviserne i hverdagen, og det giver indsigt i hinandens kompetencer og arbejdsopgaver. Her vil parterne gerne samarbejde og understøtte hinandens praksis, men ledelsen har ikke blik på studievejlederens kompetencer i forhold samarbejdspraksis. Ledelsens opfattelse er, at arbejdet om studiegruppepraksis foregår *"automatisk"* i modulerne, og studievejledningen hjælper ved konflikter.

Flere steder har ledelsen etableret nye funktioner som fx studiemiljøkoordinatorere, studietriveselskoordinator, studiegruppevejledere, men studievejlederne oplever at disse funktioner varetager opgaver som studievejlederne er kvalificerede til. De nye funktioner implementeres ikke ordentligt og de holdes ikke ved lige, hvilket ifølge studievejlederne kan være medvirkende til at de ophører.

Interview med studerende

Studerendes oplevelse af studiegrupper på læreruddannelsen

Sammendrag af interview med studerende (november/december 2018)

Et interview med en studerende, som tidligere har gået på læreruddannelsen og som konsekvens af den marginalisering, hun følte, skiftede studie til pædagoguddannelsen

Et gruppeinterview med fire 1. årgangsstuderende fra to forskellige hold på Læreruddannelsen i Jelling

Et gruppeinterview med en 3. årgangsstuderende og en 4. årgangsstuderende på

Læreruddannelsen i Jelling

Konklusion

De studerende efterlyser en samarbejdsfaglighed og en støtte fra institutionen til at udvikle en samarbejdsfaglighed. Når de ikke får støtte til at udvikle denne, kommer den ikke, og så er de studerende overladt til sig selv og oplever mistrivsel. Når institutionen støtter udviklingen af en samarbejdsfaglighed, oplever de i meget højere grad faglig og personlig trivsel.

1. Det er en lettelse, når institutionen tager ansvaret for gruppedannelsen fra de studerende i den første gruppedannelse

På 1. årgang har underviserne dannet studiegrupperne ved lodtrækning. De studerende giver udtryk for, at det har givet dem en tryghed, at de ikke skulle positionere sig socialt, men var sikret at komme i en studiegruppe.

- ”Jeg synes personligt, det er rigtigt svært, at når man starter på et hold, så skal man ud at vælge. Så jeg var rigtig glad for, at der var nogen, der gjorde det for mig”.

Lodtrækningen gør også, at studerende kommer til at arbejde sammen med nogen, der ikke ligner dem så meget. Dermed oplever de fordelene af at møde andre stemmer og vinkler og perspektiver end deres egne. Og det er de glade for, fordi de oplever studiegruppen som et særligt læringsfællesskab.

- ”Det er meget fint, for når det er sådan en mikset gruppe, som man normalt ikke selv ville have valgt, så giver det altså nogle synspunkter, nogle diskussioner, der kan gå i rigtig mange retninger. Og man får virkelig nogle sider af en sag belyst, som man ellers ikke ville få”.

De studerende giver udtryk for, at det at være i en studiegruppe motiverer til at møde til undervisning – den enkelte oplever sig mere forpligtet på grund af gruppen og gruppen opleves som et fællesskab, der bidrager til den enkeltes læring.

- ”Vi snakker jo med hinanden, og det får jeg meget ud af. Jeg har også et ansvar for deres læring, og de har et ansvar for min læring”.
- ”Ja, det er jo for at få den der sparring med hinanden. Vi lærer jo mega meget at snakke med hinanden”.

2. Når studiegruppedannelse overlades til de studerende, kan det resultere i marginalisering

De studerende på 3. og 4. årgang oplever at dannelsen af studiegrupper efter 1. årgang overlades til de studerende selv. Dette ser de som et forsøg på at imødekomme de studerendes ønsker, men de oplever, at det ofte resulterer i at der er studerende, der bliver marginaliserede.

- ”Jeg tænker, at det der bliver taget udgangspunkt i er, at man gerne vil imødekomme de studerende, men det er faktisk en udfordring. Fx spurgte en af vores undervisere ”Finder I selv studiegrupper eller skal jeg hjælpe?”. Så var vi nogle stykker, der havde styr på vores studiegrupper og vi skyndte os bare at sige ”Det kan vi sagtens selv finde ud af!”. **Det er sådan lidt et urinstinkt! ”Jeg skal i hvert fald bare i en god gruppe!”**. Så er vi tilbage til det der med, at det er nogle bestemte typer, der bliver valgt fra og sidder alene tilbage og ikke har nogen gruppe. Og så virker det indlysende, at de vælger hinanden, når de tre højtråbende bagfra har råbt ”Det gør vi selv!”. Så er det svært for dem at sige ”Jeg vil egentligt gerne have hjælp”. Jeg synes faktisk, at det kan blive en rigtig grim situation, når man står og skal lave studiegrupper og man selv får lov til at vælge, for man kan hurtigt se, hvordan folk samler sig i grupper. Det kan være så ubehageligt at skulle hen og spørge ”Må jeg være en del af jeres gruppe?”. Der er jo ikke nogen, der har lyst til at sige nej ... Og

så kan de komme sådan lidt med på tålt ophold i en gruppe. Så kan det være nemmere, at gå i en restgruppe ...”

3. Det er godt, når institutionen tager ansvar for at lære de studerende en professionel samarbejdspraksis

De studerende på 1. årgang giver udtryk for, at de er glade for at have lært at forventningsafstemme med hinanden, at bruge en mødedagsorden og at være facilitator. De har læst en bog om studiegrupperes samarbejdspraksis, som har bidraget til, at de holder gode møder.

- ”Der bliver altid lavet en dagsorden”.
- ”Det falder lidt naturligt. Man tænker ikke over det. Man gør det bare! Man laver lige en dagsorden - det er blevet til en vane. Og vi skiftes til at være facilitator”.
- ”Vi laver en dagsorden uden at vi måske altid lige har styr på, at det er det, vi gør... Det forekommer HELT naturligt!”
- ”Det har gjort det endnu bedre, fordi vi ligesom har fået konkretiseret, at der er nogle redskaber”.

De studerende på 3. og 4. årgang efterlyser, at der også efter 1. årgang er fokus på studiegruppernes samarbejdspraksis.

- ”Jeg tænker, at man skal blive ved med at have den der snak om ’Hvad laver I i studiegrupperne? Og hvad skal I bruge dem til?’ Det kunne være fedt, hvis underviserne sagde ’Husker I lige at lave en dagsorden, når I mødes?’ Altså, det skal trænes og italesættes meget mere, så det bliver en vane!”

4. Studiegruppen er først og fremmest et professionelt læringsfællesskab, ikke et socialt fællesskab

De studerende på 1. årgang giver udtryk for, at de oplever studiegrupperne som professionelle læringsfællesskaber

- ”Det startede med at være negativt for mig, at der skulle trækkes lod, men så blev det faktisk positivt, at det skulle være professionelt i stedet for socialt”.
- ”Det er nemmere at gå fra at være professionelle til at være sociale end det er at gå fra at være sociale til at være professionelle. Så ved man jo, at man kan være professionelle, før man bliver sociale”.

Derfor er det problematisk at være i gruppe med inaktive studerende, fordi man i sådan en gruppe kan få et dårligt læringsfællesskab, hvor der ikke er solide bidrag til læringen.

- ”Hvis jeg kommer i en gruppe, som ikke er skide god... Det, jeg er nervøs for er: Går der læring tabt for mig? Er der noget, jeg ikke lærer lige så godt? Mangler jeg nogen diskussioner? Mangler jeg noget nuancering? På den måde bliver jeg da ked af det, fordi jeg så vil føle, at så mister jeg noget læring på grund af den dårlige gruppe, som jeg nu er blevet en del af.”
- ”Altså, jeg kan arbejde sammen med alle. Der er ikke noget dér, men det er mere hvor seriøse de er i deres gruppearbejde. For jeg er ligeglad med, hvem jeg kommer i gruppe med – om de er gode fagligt eller dårlige fagligt. Jeg er fløjtende ligeglad. Om jeg kan drikke øl med dem i weekenderne, eller jeg ikke kan drikke øl med dem... jeg er fløjtende ligeglad, hvis de deltager aktivt. Det er det eneste, der betyder noget for mig”.

De studerende på 3. og 4. årgang har derimod ikke opfattet studiegruppen som et læringsfællesskab - de overraskes over underviserens forventning om, at de studerende har lært at bruge studiegruppen til forberedelse og fordybelse

- "Jeg har haft en underviser, der sagde til os ... det var halvvejs inde i modulet, hvor han så siger "Jeg regner selvfølgelig med, at I så læser teksten med jeres studiegrupper". Hvor så "Nå!" Det havde vi aldrig overvejet, at man kunne bruge studiegrupperne til. Jeg tror aldrig, jeg har siddet sammen med min studiegruppe og læst en tekst og snakket om "Hvad er det nu lige den handler om?" Men det havde han egentligt en forventning om, at vi gjorde, men det tror jeg så, han havde en forventning om, at det havde vi lært. Det regnede han da med, at selvfølgelig gjorde vi det automatisk! Og det gjorde vi OVERHOVEDET IKKE!

For de studerende på 3. Og 4. Årgang er studiegrupperne mere en praktisk foranstaltning, som de bruger, når underviserne stiller eksplicitte krav om et produkt og et sted, hvor de kan hygge sig med gode venner.

- "Det der med sådan at tage ansvar for egen læring. Jeg ved ikke, hvor italesat det er, at man bare sidder og studerer sammen ... en eller anden tekst eller en eller anden teori og bruger tre timer på det? Men hvis der er noget, der skal præsenteres eller afleveres ... "
- "Det bliver faktisk lidt indspist! Vi kommer til at kende hinanden FOR godt. Vi har valgt hinanden, fordi vi gerne vil være sammen, og ikke fordi vi tænker, vi har kompetencer som vil være gode sammen. Overhovedet ikke! Vi har bare tænkt 'Vi hygger sammen. Det er super! Så kan vi lave en studiegruppe sammen, hvor vi kan hygge lidt, mens vi laver opgaver!"

5. Når gruppen ikke fungerer, er det svært eller usikkert at tage kontakt for at få hjælp

Studerende på 1. årgang er glade for et formaliseret check up fra en underviser, der mødes med grupperne for at høre, om deres samarbejde fungerer. Men de ønsker mulighed for at hjælpen kommer tidligt, hvis det er begyndt at skride for dem. Og de er generelt usikre på, hvordan de beder om hjælp til at få prikket hul på den byld, som de oplever et dårligt fungerende samarbejde som. De mangler et sted, hvor de ved, at det legitimt at henvende sig for at åbne for samtalen om det svære, specielt i perioder, hvor deres undervisere har 'været væk' (ferie, andre arbejdsopgaver)

- "Jeg ved det i hvert fald ikke!"
- "Øh... vi snakkede faktisk om, om vi skulle prøve at høre studievejlederen ad. Men det var ikke sådan rigtig blevet lagt ud, hvem vi så skulle gå til".
- "Individet i en studiegruppe bliver stillet så magtesløs over for en hel gruppe, så man har brug for hjælp! Og det vil også ske ude i de rigtige arbejdsmiljøer. Man kan simpelthen blive nødt til at bede om hjælp. Man skulle tage et møde i opløbet – inden det blev til et problem. Det er jo ikke for sent i mange af studiegrupperne, men for nogen tror jeg bare, at det er blevet sådan lidt "Nå"".
- "Det der med at underviseren tager sig tid til at sætte sig ned med gruppen og snakke med den – gøre det tidligere, sådan ligesom snakke om problemerne og få dem frem i lyset og se, om vi kan gøre noget ved dem".
- "Hvis der bare er mulighed for at få en samtale. Eller en samtale hver anden-tredje måned".

De studerende på 3. Og 4. Årgang giver udtryk for at de aldrig henvender sig til underviserne om hjælp i forhold til problemer der handler om studiegruppens arbejdsvaner. De henvender sig først, når der er så store problemer, at nogen i studiegruppen ønsker gruppen opløst.

- "Jeg har aldrig oplevet og har aldrig snakket med nogen, der har, hvor en gruppe er gået til en underviser med problemet 'Vi har svært ved at strukturere vores tid'. Det der med at erkende, at det er en udfordring, det er enormt svært! Det er enormt svært, at italesætte fire studerende sammen 'Okay! Der er et eller andet her, der ikke fungerer' Og så går det måske galt, før man så gør noget ved det."

6. Det er problematisk, at nogle studerende ikke møder aktivt frem og ikke deltager aktivt.

De studerende giver generelt udtryk for, at det er et problem med inaktive studerende og at de har brug for, at det bliver muligt at vælge de inaktive fra, når der dannes studiegrupper. De studerende har meget fokus på gruppens overlevelse: Om de kan klare sig uden den inaktive medstuderendes bidrag?

- "På den måde synes jeg ikke, de næste grupper skal laves ved lodtrækning. Alle har jo dannet sig et indblik i, hvem der ikke møder, og hvem der gør, hvem der laver sine ting, og hvem der ikke laver sine ting, hvem er aktiv i sit studie og hvem er ikke aktiv".
- "I forhold til al den litteratur, vi har læst om studiegrupper, da er der helt klart nogen, der har gravet deres egen grav, selvom der stod i den bog, at det skulle man ikke gøre. Jeg har det lidt egoistiske syn, at jeg er på uddannelsen for min egen skyld. Jeg ved jo godt, at underviserne har det mål, at der ikke er nogen, der skal marginaliseres. Men realiteten er jo, at man udmærket ved, at der er nogen, der ikke deltager lige så aktivt som andre".
- "Det jeg troede skulle komme til at fylde her i starten, det var, at man var kommet til et sted, hvor man kunne blive inspireret. Men i stedet kommer det til at fylde: "Hvem melder afbud i morgen?" Fordi det er der nogen, der gør!"

7. Det er svært at være marginaliseret og stå udenfor

Nedenstående er udsnit af interviewet med en ambitiøs studerende uden studiegruppe, som forlader læreruddannelsen med en stresssygemelding efter to års beståede studier og derefter starter på en anden uddannelse.

- "Det var lige inden jul i december måned. Og så sidder jeg jo der i december måned, og vi havde en eksamensopgave, der skulle afleveres i januar, som var meget baseret på arbejdet i studiegrupperne, og jeg stod uden en studiegruppe, så jeg vidste ikke helt, hvad jeg skulle gøre. Så jeg havde også spurgt mine undervisere, hvad vi skulle gøre, og de var sådan lidt "I finder selv ud af det". Så jeg havde hørt mig for igen hos de andre. Jeg havde spurgt mig for igen, om jeg måtte være med. Og det var lidt pinligt *igen* at skulle kontakte de samme mennesker *igen* et halvt år senere og spørge om det samme *igen*."
- "Men der var aldrig nogen, der *gjorde* noget. Og der var aldrig nogen, der *sagde* noget. Og der var aldrig nogen, der tog initiativ og sagde: "Hey, prøv at hør her, vil du ikke være i vores gruppe?" Der var en engang, hvor vi skulle lave et studieprodukt, hvor at det var *meget, meget vigtigt*, at vi var i grupper, hvor vi skulle ud på en skole. Og jeg kunne ikke komme alene ud på en skole, så underviseren spurgte mig: "Er der en gruppe, som du eventuelt er interesseret i at tage med?" Og *efter* der var jeg jo *ikke* i gruppe, det var kun det dér forløb, det var jo kun lige som om at "Så gav vi hende lige en hjælp der, men så

lader vi være med at tænke på det bagefter". For jeg måtte jo ikke være med i gruppen bagefter."

Opsamling fra de to workshops afholdt på National Læreruddannelseskongference i Odense den 27.2.2019 (Bilag 3)

I februar 2019 afholdt sektorgruppen på den årlige, nationale læreruddannelseskongference to workshops med titlen: Udvikling af professionelle studiegrupper - hvorfor og hvordan? Workshoppen tog udgangspunkt i, hvilke tanker uddannelsesledere, studerende, studievejledere og undervisere egentlig gør sig om det, der foregår i de studerendes lærings- og arbejdsfællesskaber. Workshoppen blev organiseret ud fra følgende spørgsmål:

1. Hvorfor dannes studiegrupper?
2. Hvordan dannes studiegrupper?
3. Hvordan støttes studiegrupper?
4. Hvornår, hvordan og hos hvem søger studerende hjælp til deres studiegrupper?
5. Hvilke kompetencer er der brug for, når de studerendes samarbejde skal støttes?
6. Hvordan mødes studerende, som (frivilligt eller ufrivilligt) står uden studiegruppe?

De to workshops var organiserede ud fra cafe-modellen. Deltagerne blev i hver af de 6 cafeer præsenteret for et af de 6 ovenstående spørgsmål. Til hver café var der tre-fire interviewudsagn fra undervisere eller studerende, som skulle inspirere til en samtale om spørgsmålet i cafeen. I hver gruppe var der én der blev, som tovholder, mens workshoppens øvrige deltagere nåede rundt til tre forskellige spørgsmål. Alle udsagnene var fundet i vores transskriberede interviews, som vi havde gennemlæst for at finde udsagn, der pegede på de seks spørgsmål. De seks spørgsmål havde vi talt frem på vores møde i januar, efter vi præsenterede hinanden for vores væsentligste fund (fra interview med ledere, studievejledere, undervisere og studerende). Ud af de mange fundne udsagn valgte vi dem, vi tænkte var mest egnede til at skabe behov for et samtale hos dem, der mødte udsagnene.

Herunder præsenterer vi de 6 spørgsmål (de samme som ovenfor) med de tilhørende udsagn. Og i slutningen af dette dokument opsummerer vi, hvad vi lærte af workshoppen og alle deltagernes arbejde i den. Det er værd at bemærke, at 60 af konferencens 570 deltagere deltog i vores workshop, altså over 10 %. Deltagerne deltog med interesse og engagement og bekræftede de fund, vi selv har gjort i de interviews, vi har lavet blandt uddannelsesledere, studievejledere, undervisere og studerende. Det ser vi som et tegn på, at der er momentum for at arbejde med et fokus på studiegrupper. Spørgsmål og interviewudsagn kan bruges i andre workshops andre steder med andre deltagere.

Spørgsmål og interviewudsagn

1. Hvorfor dannes studiegrupper?

1. En studerende fra 1. årgang fremhæver læringsfællesskabet:

"En grund til at jeg står op hver eneste morgen, det er, at jeg virkelig føler, jeg har et ansvar for, at dem i min studiegruppe også lærer noget. På den måde føler jeg faktisk, at jeg har et ansvar. Vi snakker jo med hinanden, og det får jeg meget ud af. Det kan godt være, at jeg siger, at jeg kun er her for min egen skyld, men jeg har jo også et ansvar for de andres læring, og de har et ansvar for min læring. Vi får jo den der sparring med hinanden, og vi lærer mega meget af at snakke med hinanden."

1. En studerende på 3. årgang fortæller om undervisernes forventning om, at de studerende har lært at bruge studiegrupperne til forberedelse og fordybelse:

"Jeg har haft en underviser, der sagde til os ... det var halvvejs inde i modulet, hvor han så siger "Jeg regner selvfølgelig med, at I så læser teksten med jeres studiegrupper". Hvor så "Nå!" Det havde vi aldrig overvejet, at man kunne bruge studiegrupperne til. Jeg tror aldrig, jeg har siddet sammen med min studiegruppe og læst en tekst og snakket om "Hvad er det nu lige den handler om?" Men det havde han egentligt en forventning om, at vi gjorde, men det tror jeg så, han havde en forventning om, at det havde vi lært. Det regnede han da med, at selvfølgelig gjorde vi det automatisk! Og det gjorde vi OVERHOVEDET IKKE!"

1. En studerende på 3. årgang om manglende professionalitet i studiegruppearbejdet:

"Det med studiegrupper er noget, der ikke bliver arbejdet så meget med på en professionel måde. Det bliver meget det der med "Det er jo bare gruppedannelse. Det er jo ikke studiegrupper! Det er bare grupper" Det er jo bare gruppearbejde! Det er ligesom i folkeskolen! Vi laver jo næsten ... Vi laver bare den opgave, vi har fået af læreren og så sidder vi jo bare og arbejder med det og det er ikke så struktureret og det er ikke og "Bum, bum, bum", så er vi færdige og får afleveret noget og .... Det er KLART, at man sagtens kunne arbejde noget mere med struktur og hvordan en studiegruppe egentligt bør sidde og arbejde!"

2. Hvordan dannes studiegrupper?

2. En studerende på 1. årgang om det trykke ved lodtrækning:

"Jeg var rigtig glad for, at der var nogen, der gjorde det for mig. Det er SÅ godt med lodtrækning! Også fordi, så er der ikke nogen, der føler sig udenfor, fordi man måske ikke lige er den, der er mest frembrusende i Introdagene. Så er man stadig sikret at komme i en gruppe."

2. En studerende på 3. årgang om undervisernes mulige begrundelser for at lade de studerende vælge selv og om de eksklusionsprocesser det kan afstedkomme:

"Jeg tænker, at det der bliver taget udgangspunkt i er, at man gerne vil imødekomme de studerende, men det er faktisk en udfordring. Fx spurgte en af vores undervisere "Finder I selv studiegrupper eller skal jeg hjælpe?". Så var vi nogle stykker, der havde styr på vores studiegrupper og vi skyndte os bare at sige "Det kan vi sagtens selv finde ud af!". Det er sådan lidt et urinstinkt! "Jeg skal i hvert fald bare i en god gruppe!". Så er vi tilbage til det der med, at det er nogle bestemte typer, der bliver valgt fra og sidder alene tilbage og ikke har nogen gruppe. Og så virker det indlysende, at man vælger hinanden, når de tre højtråbende bagfra har råbt "Det gør vi selv!". Så er det svært at sige "Jeg vil egentligt gerne have hjælp". Jeg synes faktisk, at det kan blive en rigtig grim situation, når man står og skal lave studiegrupper og man selv får lov til at

vælge, for man kan hurtigt se, hvordan folk samler sig i grupper. Det kan være så ubehageligt at skulle hen og spørge "Må jeg være en del af jeres gruppe?". Der er jo ikke nogen, der har lyst til at sige nej ... Og så kan man komme sådan lidt med på tålt ophold i en gruppe. Så kan det være nemmere, at gå i en restgruppe ..."

2. En underviser om sin praksis i forhold til gruppedannelse:

"Vi starter forfra i hvert modul. Jeg har 5 kriterier for at de selv laver grupperne. De skriver en seddel med navn, børn, afstand til studie, faglige ambitioner, og for også at anerkende deres ønsker skriver de deres ønsker til samarbejdspartnere. Man kan ikke bare fortsætte i gruppen man kender, men der må godt være 1 – 2 man kender og har gode erfaringer med. Så sidder der en gruppe af studerende og kigger på sedlerne og laver grupperne. Så får folk også flest mulige ønsker opfyldt. Og så er vi tilbage på holdet og siger "Det her er grupperne". Så kan de ved anden eller tredje undervisningsgang sige til mig, hvis de har brug for at bryde op. Alle grupper skal være åbne for at korrigere igen. Efter tredje gang plejer jeg at sige "Nu er grupperne der!" Og så blander vi ikke rundt på kryds og tværs."

3. Hvordan støttes studiegrupper?

3. En studerende fra 1. årgang om det at lave dagsorden og arbejde med en facilitator ved møderne:

"Vi har fået masser af redskaber til, hvordan vi kan facilitere vores møder. Der bliver altid lavet en dagsorden og det er meget rart. Når vi har større opgaver, så er det rart at have en dagsplan ... Nu er det blevet helt naturligt, at man bare laver en dagsorden. Facilitatorrollen den er ligesom lidt ... efter at vi alle sammen har prøvet at få den lidt ind på kroppen, så er det noget vi skiftes lidt til igennem mødet. Der er altid én der siger "Nå, nu skal vi igang igen!" Det sker helt naturligt i gruppen."

3. En studerende på 1. årgang om vigtigheden af at underviserne har samtaler med studiegrupperne:

"Jeg synes, vi fik en god start på det her med studiegrupper og jeg synes egentligt også underviserne har været gode til at støtte os. Vi har haft to studiegruppesamtaler, men jeg ved ikke om man skulle have taget en samtale noget før i forløbet? Selvfølgelig skal man selv i grupperne have lov til at komme i gang, så man finder ud af "Hvad kan jeg? Hvad kan jeg ikke? Hvad kan vi sammen?" Men at der så kommer et forholdsvis hurtigt møde med underviserne, hvor man kan få samlet lidt op, så man får reddet nogen af studiegrupperne. Altså, nu er det ikke noget problem i min studiegruppe, men jeg har.... altså jeg kan godt fornemme, at der måske er nogen studiegrupper, der har haft brug for et møde før det første møde. Jeg tænker ikke, at underviserne skal sige "Nu skal I gøre sådan her". Det tror jeg ikke. Det er mere en hjælpende vejledning til at få gruppen til at fungere igen – tænker jeg. Og selvfølgelig .... Vi er voksne mennesker, og vi vil alle sammen gå her, men jeg tror bare nogen gange, at individet i studiegruppen bliver stillet så magtesløs overfor en hel gruppe, at man har brug for hjælp! Og det vil jo også komme til at ske ude i de rigtige arbejdsmiljøer. Og det er det, jeg mener ... at man simpelthen kan blive nødt til at bede om hjælp."

3. En studerende på 4. årgang om vigtigheden af,

at underviserne har fokus på studiegruppensamarbejdet gennem hele studiet:

"Jeg tænker, at man skal blive ved med at have den der snak om "Hvad laver I i studiegrupperne? Og hvad skal I bruge dem til?" Det kunne være fedt, hvis underviserne sagde "Husker I lige at lave en dagsorden, når I mødes?" Altså det skal trænes og italesættes meget mere, så det bliver en vane!"

4. Hvornår, hvordan og hos hvem søger studerende hjælp til deres studiegrupper?

4. En underviser siger:

"Udgangspunktet er, at jeg står alene med problemerne. Jeg siger ikke noget om, hvor de studerende kan henvende sig, hvis de har problemer. For jeg ved det faktisk ikke. Så har jeg nogle gange haft samtaler med en gruppe, men hvor de havde taget beslutningen om at det var nytteløst, så samtalen bidrog ikke rigtig til så meget andet, end at de fik talt sammen, og det kan også være fint nok ... Det synes jeg godt kan være lidt hårdt at give dem sparring. Det gør jeg altså virkelig lidt."

4. En underviser om henvendelser fra grupper, der har et gruppemedlem, de vil have ud af gruppen:

"Det første jeg spørger om er: "Har I talt sammen?" For ofte er det noget med, at nogle i gruppen har fået en forståelse af, at der er én der ikke gider eller ikke kan. Men de har ikke talt sammen eller sagt til vedkommende "Vi oplever ikke, at du kommer så meget eller skriver så meget, som vi har aftalt." "Men har I spurgt ham om det?" "Neej..." det har de ikke. Så det er det første jeg siger "Prøv lige at sæt jer ned, som en gruppe voksne mennesker og tale sammen: Har vi et problem? Det har vi nok? Kan vi finde en løsning?" Det hjælper nogle gange. De siger faktisk altid ja til at tage denne samtale. Og så nogle gange, så kommer de tilbage igen og siger "Vi kan ikke og vil heller ikke mere." Og det synes jeg er dilemmaet som underviser. Det er simpelthen så svært! Hvor meget skal jeg gå ind og sige... "Jeg synes også..."? Vi er på et studie, hvor man ikke altid skal holde hånden over hinanden. Når man når til det tidspunkt, hvor man har talt sammen, som voksne mennesker og finder ud af, at det går bare ikke, så må man også tage det valg og sige, at vedkommende må forlade gruppen. Der er vi i et valg som undervisere: Skal vi gå ind i processen og holde en samtale med gruppen? Det har jeg også gjort og har sagt "Hvad er der på spil her? Kan vi gøre noget?" Eller skal de selv tage beslutningen. Men der synes jeg meget ofte at de studerende selv finder løsninger. Og så skriver vedkommende, som er røget ud "Jeg er hoppet over i gruppe 2" - hvis det kan lykkes."

4. En studerende fra 4. årgang om det at søge hjælp til at professionalisere studiegruppearbejdet:

"Der er ikke nogen, der i studiegrupper tænker "Puh, det var godt nok et dårligt studiegruppearbejde, vi havde! Vi må hellere lige snakke med en underviser om, hvordan vi kan gøre det bedre næste gang!" Så tænker vi bare "Vi var godt nok lidt useriøse! Vi må hellere prøve at stramme op næste gang!". Så mødes vi næste gang og gør det samme. Vi er som studerende rigtig dårlige til at komme til underviserne og bede om .... Altså en strukturering af studiegruppearbejdet ... altså, hvis vi har problemer med det, så søger vi ikke hjælp til det, fordi det tror jeg slet ikke, vi tænker er en mulighed. Jeg tror ikke, at vi tænker over, at det kan underviserne jo også hjælpe med!"

5. Hvilke kompetencer er der brug for, når de studerendes samarbejde skal støttes?

5. En studerende på 4. årgang fortæller:

"Jeg tænker, at underviserne rigtig tit har en fesen kompetence i forhold til vores studiegruppearbejde. De ender med at være konflikthåndterings mennesker, fordi det er den rolle, vi giver dem. Vi kommer ikke og beder om vejledning til, hvordan vores møder skal køre. Lige så snart vi kommer forbi 1. år, så tænker underviserne heller ikke, at vi har behov for den vejledning. Der var ingen undervisere der kunne finde på at komme ind på hverken 3. eller 4. årgang og sige "Nu skal vi danne studiegrupper! Skal vi ikke lige gennemgå, hvordan sådan et møde i en studiegruppe fungerer?" .... For det regner de med, at vi selv kan finde ud af."

5. En underviser:

"Som udgangspunkt har vi ikke så mange greb. Jeg har ikke vildt mange greb fra værktøjskassen, jeg kan tage af. Give dem sparring. Det gør jeg altså virkelig lidt."

5. Studerende om de kompetencer, de har brug for at blive mødt med:

"Første dag efter sommerferien spurgte underviserne: "De dér studiegrupper (suk), hvad gør vi med dem?" Og så tror jeg bare, der var en studerende, der sagde: "Vi har dem bare som sidste år". Og så var det sket. Og så var de bare sådan lidt: "Nåh, okay". Og så skete der ikke mere ved det. Og så stod jeg jo dér: "Nej, det har jeg jo ikke". Og de to andre, eller de tre andre fra min tidligere gruppe, hvor samarbejdet var gået helt galt, de sad der jo også: "Jamen, der har vi jo heller ikke". For vi vidste jo godt, vi ikke skulle arbejde sammen... Og så måtte vi jo ud og snakke og få nej hos... jeg ved ikke, det var mange..."

5. Studerende fortæller om de kompetencer, de har brug for at blive mødt med:

"Det kom meget tit til at handle om underviseren, syntes jeg egentligt. Det kom meget tit til at handle om, at hun ikke kunne lide at tvinge nogen. Det handlede det hele tiden om. Så da jeg sagde til hende: "Jamen, jeg har jo ikke nogen gruppe", så siger hun "Nej, det er faktisk rigtigt dårligt. Men jeg vil jo ikke tvinge en gruppe til at have en med, som de måske ikke har plads til, eller som de måske ikke har lyst til at have med". Øh... Så det var hun altid meget åben om, at hun ikke havde lyst til at presse nogen. Øøhh ja.

Det er jo ikke fordi, jeg vil kritisere hende, men jeg tror bare, at hun hurtigt var til at overbevise om, hvad man gerne ville ha'. Så hvis jeg sagde: "Jeg har ikke nogen gruppe", så kunne hun godt finde på at kontakte en gruppe, men hvis de så bare sagde nej, så sagde hun: "Nå. Okay". Så gjorde hun ikke rigtigt noget andet. Hvis hun sagde: "Hvad for en gruppe kunne du godt tænke dig, hvilken gruppe er du interesseret i at være i?", så siger jeg: "Gruppe fem". Så går hun hen til gruppe fem, så siger hun: "Hende der, hun har sgu ikke nogen gruppe, kunne I ikke lige tænke jer at hjælpe hende?", og så siger de: "Nej", og så siger hun: "Nå, okay". Og så går hun igen."

6. Hvordan mødes studerende, som (frivilligt eller ufrivilligt) står uden studiegruppe?

6. En studerende fra 4. årgang fortæller om dem, der ikke i første omgang er kommet i en studiegruppe:

”Og så skal de jo hen og helt forsigtigt spørge ”Må jeg være en del af jeres gruppe?” og det er så ubehageligt. Der er jo ikke nogen, der har lyst til at sige nej ... Og så kan de komme sådan lidt med på tålt ophold i en gruppe.”

6. En studerende fra 4. årgang om lempelse af principper:

”Min oplevelse er også, at selv de undervisere, som gør meget ud af at sige ”Alle skal i en gruppe”, de kan godt sådan lempe ... altså hvis der er en på holdet, som stikker lidt ud, som underviserne fornemmer, at der ikke er nogen, der gider at være i gruppe med, eller at personen selv giver udtryk for, at de ikke vil være i en gruppe .... Så kan underviseren godt lempe på reglerne og sige ”Er det Okay med dig, hvis du er selv?” og så siger vedkommende typisk ”Ja, det er fint”, for man vil ikke tvinges på en gruppe.”

6. En underviser om studerende uden studiegruppe:

”Omvendt kan jeg også se, at der er nogle studerende, som begynder at gå solo. Hvis nogen har hængt i studiegruppearbejdet, men alligevel hænger fast i studiet, så kan jeg se, at vi får nogle solister ved siden af de velfungerende studiegrupper.”

6. En studerende fra 4. årgang om de studerende, der bliver marginaliseret i processen med at finde studiegrupper:

”Det bliver helt klart sådan nogen typer, som ikke er med i studiegrupper.”

Opsamling fra workshoppen

Som allerede nævnt var den vigtigste erfaring fra workshoppen, at der var stor interesse for og engagement i samtalerne. Desuden var det en værdifuld indsigt for os, at deltagerne bekræftede de fund, vi allerede havde gjort, og ikke pegede på nye retninger. Det gav os indtryk af, at vores fund er dækkende for feltet, som det ser ud lige nu.

Her følger i kort form det, som stod frem for os som det mest betydningsfulde efter vores gennemlæsning af deltagernes udsagn fra konferencen:

Erfaringerne fra underviserne er, at studiegrupper oftest fungerer som arbejdsgrupper, hvor hver leverer 25 % af det samlede produkt (cooperativ leveringsgrupper) i stedet for som studiegrupper, hvor de studerende samtaler om opgaveløsninger og finder dem i fællesskab (kollaborative læringsfællesskaber). Grupperne arbejder med henblik på at levere de produkter, som underviserne ’kræver’.

Det bliver meget personafhængigt, hvad der sker i forhold til støtten af studiegrupperne. Der er en tavs kultur omkring studiegruppearbejdet, og når studiegruppearbejdet italesættes, er det ofte i forbindelse med behov for konflikthåndtering.

Der gives udtryk for, at støtten til studiegrupper er en pædagogisk opgave, som undervisere må håndtere eksemplarisk. Underviserne oplever det som svært og peger på, at der er brug for kompetenceudvikling og rammesætning.

Der peges på, at der skal være en tydelig studiegruppedidaktik, så underviserne får mod til at rammesætte studiegruppearbejdet. Der peges (i tilfældig rækkefølge) på, at:

- der skal være et tydeligt og relevant indhold i studiegruppens arbejde, så de studerende får ejerskab til samarbejdet
- der skal være transparens i sproget gennem hele uddannelsen, så de studerende oplever, at der tales om det samme
- der skal løbende finde samtaler sted mellem underviser og studiegrupper, hvor gruppernes samarbejde tematiseres
- de studerende skal præsenteres for værktøjer, som en hjælp til at facilitere det professionelle studiegruppesamarbejde
- underviserne skal igennem hele studiet følge op på de studerendes samarbejde i studiegrupperne
- skal først og fremmest italesættes og tematiseres som værende af hensyn til læringsfællesskabet - at læringssynet er, at man lærer i samarbejde med andre
- sekundært skal samarbejdet tematiseres som værende af hensyn til senere at kunne agere professionelt som teammedlem i en skolekontekst er vigtigt, men ikke det vigtigste
- studiegruppesamarbejdet skal være et tema gennem hele studiet. Det de studerende får erfaringer med på første år af uddannelsen, skal der følges op på af de enkelte undervisere igennem hele studiet

Inspirationsmaterialer fra UC'erne og eksterne uddannelsesinstitutioner (bilag 4)

NB: Inspirationskataloget er under udarbejdelse og forventes udfoldet i efteråret 2019.

Der foregår på læreruddannelser rundt i landet mange aktiviteter, som har fokus på at professionalisere studiegruppens samarbejdspraksis. Megen af den aktivitet, som foregår er ikke beskrevet. I dette notat kan du læse om nogle af de aktiviteter, som er beskrevet.

Det materiale, du kan læse om, er kendetegnet ved at beskrivelserne af praksis er eksplicitte og gennemsigtige. Det være sig i konkrete undervisningsforløb, samtalestrukturer eller andre aktiviteter, som har til hensigt at professionalisere/udvikle et sprog for studiegruppens samarbejdspraksis

I det følgende gives der inspiration til arbejdet med professionalisering af studiegrupper, og det er disponeret på følgende måde:

- 1) Praktiske inspirationskilder og eksempler
- 2) Litteraturhenvisninger specifikt vedr. studiegrupper

Inspirationskilderne er valgt og prioriteret med udgangspunkt i erfaringsopsamlingen og suppleret af arbejdsgruppen. Det er med andre ord udvalgte inspirationskilder, der helt sikkert kan suppleres med andre inspirationskilder, konkrete ideer, forslag og eksempler. Inspirationskilderne beskrives i ganske kort form for overskuelighedens skyld og med referencer til uddybende info.

1) Praktiske inspirationskilder og eksempler

Eksempler på aktiviteter fra danske læreruddannelser

- Fx links/ materiale fra studiegruppetjenesten på KP, herunder også links til videoer
- Beskrivelse af intromodul i Jelling og Aalborg
- Pixiguide Læreruddannelsen i VIA
- Beskrivelse af Studiekompetencebånd i Nissum
- Studiegruppesamtaleark på LIÅ – et eksempel
- Beskrivelse af workshop 1.årg. om at arbejde i studiegrupper Skive

- Samt de seneste eksempler rundsendt til gruppen pr mail fra UCL, KP, UCN, mv

Eksempel på grundlagsdokumenter for deltagelse i studiegruppe

- Minimumskriterier:
  - Alle gruppemedlemmer bidrager til studiegruppearbejdet, herunder bidrager til skriftlige afleveringer, udarbejdelse af præsentationer, mv
  - Gruppen medlemmer forpligter sig på aktiv deltagelse og accept af kollektive beslutninger.
  - Gruppens medlemmer er forpligtet på at anskaffe og have læst aftalt litteratur.
  - Gruppens medlemmer møder frem til min. 80% af aftalte studiegruppeaktiviteter

Eksempel på hvad en studiegruppevejlederfunktion kunne være

(som inspiration til lokal afklaring og videreudvikling):

- give løbende sparring efter behov til professionalisering af studiegruppearbejdet/ arbejdet i praktikgrupper til kolleger/ studerende
- støtte studiegrupper/ praktikgrupper i forhold til samarbejdsvanskeligheder og konflikthåndtering
- udarbejde forslag til ledelsen og kolleger om, hvordan der kan arbejdes systematisk fra studiestart til 4.årgang med henblik på professionalisering af studiegruppearbejdet for ordinær-, merit- og netstuderende
- tilbyde workshops for studerende og kolleger om professionalisering af studiegruppearbejdet
- deltage i videndeling og kompetenceudvikling med andre studiegruppevejledere og evaluere egen

praksis som studiegruppevejledere

Eksterne kilder

Links til SDU, AU, RUC

Eksempler på hvad der gøres på andre videregående uddannelser:

SDU har oprettet en ordning, hvor institutionen oprettet studiegrupper fra studiestart med en tilhørende studenterstudiegruppevejleder på minimum 3 semester (udvælges gennem ansættelsesforløb). Studiegruppevejledere er selv erfarne studerende som har gennemgået et uddannelsesforløb til dette formål. De fungerer som rollemodeller for de nye studerende der ud fra egne erfaringer kan bringe sig selv i spil som eksempel. Formålet er at mindske kløften mellem, hvad de nye studerende forventer ved start uddannelse og virkeligheden de træder ind i som studerende.

SDU har organiseret studiegrupper efter **3- fasemodellen**, hvilket består af en **introfase**, **træningsfase** og **studiefase**. **Introfasen** foregår på årgangen, hvor de studerende bliver introduceret til begreber, teorier og modeller. Dette giver de studerende en fælles referenceramme og perspektivering på stoffet. **Træningsfasen** foregår på stamhold, hvor de studerende prøver færdigheder og går dybere ned i stoffet. **Studiefasen** er i studiegruppen, hvor de studerende har mulighed for at fordybe sig i stoffet og udvikle forståelse og

samarbejdskompetencer. Underviseren skal bruge studiegrupperne aktivt og dermed også udvikle materialer til dem i undervisningen. Det første år er det især vigtigt at der tages hånd om problemer med gruppesammensætning i studiegrupperne af studiegruppevejlederen og om gruppernes faglige indsats af underviser.

Studiegruppevejledernes funktion er overordnet at facilitere gruppearbejdet i studiegrupperne – dvs. at understøtte og fremme gruppens produktivitet og samarbejde. Formålet med funktionen er treleddet idet de studerendes sociale, studietekniske og faglige kompetencer og integration understøttes. Trivsel og følelsen af at “høre til” er et vigtigt sigte med studiegruppen som også hører under studiegruppevejlederens ansvarsområde. Heri adskiller studiegruppevejledernes funktion og rolle sig fra underviserrollen.

Studiegrupperne i praksis:

Ved studiegruppernes første møde udarbejdes der en studiegruppe kontrakt, hvor der forventningsafstemmes i gruppen mellem de studerende og studiegruppevejleder.

Fagligt trækker SDUs metode på: Biggs og Tangs Constructive Allignment teori, Vincent Tinto og Wegners praksisfællesskabs begreb.

Kilde: (Dyberg, Kromann et al 2015: *Studiegrupper og studiegruppevejledere på naturvidenskabelige universitetsuddannelser* SDU)

KU:

På baggrund af SDUs studiegruppemodel har KU oprettet en mentorordning (Faglig mentorordning på KU).

Journalisthøjskolen:

Journalisthøjskolen faciliterer studiegrupper for de studerende når de starter. Hver semester får de studerende tildelt en ny studiegruppe. Her får de studerende mulighed for, at arbejde med andre studerende og dermed udvide de deres sociale og faglige netværk, samt styrker deres samarbejdskompetence. Derudover er de studerende sikret en studiegruppe selv, hvis andre studerende frafalder uddannelsen.

AU:

Aarhus Universitet sammensætter studiegrupper til de studerende fra studiestart og tilknytter dem en vejleder på samme måde som SDU. Vedlagt er der arbejdsplan som studiegrupperne konkret kan benytte sig af når de arbejder med litteratur (Aktivitetskatalog til studerende på uddannelsesvidenskab). Samt, hvordan studerende i studiegruppen giver hinanden feedback på konkrete opgaver og produkter der arbejdes med i undervisningen (Handout om feedback).

RUC:

RUC arbejder projektorienteret. Hvert fag har således et to dages gruppedannelsesmøde, hvor de studerende deler ideer til projekt og derefter bestemmer hvem de vil arbejde sammen med. Grupperne låses derefter og er forskellige fra studiegrupper.

Bilag med eksempler fra uddannelsesstederne

Fra Læreruddannelsen i Aarhus

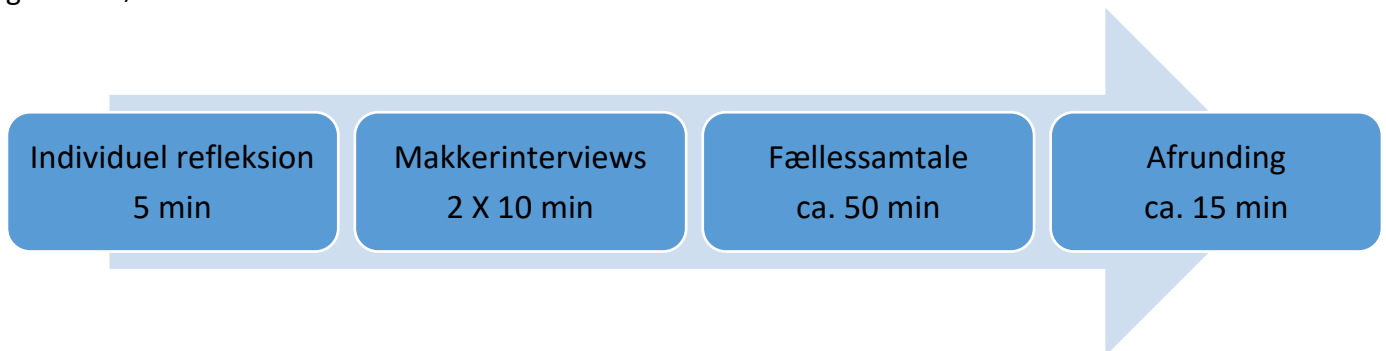
Gruppevejledningssamtaler på 3. årgang - et inspirationsmateriale

Dette er et inspirationsmateriale rettet mod holdansvarlige, der skal varetage/facilitere studiesamtalerne på 3. årgang. Materialet er udarbejdet af Bitten Blaabjerg, Lotte Gottlieb og Leif Vibild okt. 2017, og revideret af Susanne Simoni Hedegård juni 2018 med henblik på anvendelse på 3. studieår.

Studiesamtalerne er rammesat som gruppevejledningssamtaler. Grundtanken i materialet er, at gruppesamtaler har potentiale for de studerende og deres refleksionsprocesser, idet studerende eksempelvis har mulighed for at genkende egne udfordringer hos andre, ligesom der for den enkelte studerende kan ske en almengørelse af problemer, som opleves som et individuelt problem. (Thomsen, R. et.al 2013, kap 2). Gruppevejledningssamtaler kan bl.a. give mulighed for gensidig støtte og opmuntring, og ved at lytte til andre deltagers refleksioner kan den enkelte lade sig inspirere og bidrage til at udforske og dele sine tanker, følelser og oplevelser. Samtidig rummer gruppevejledningen f.eks. gennem et skifte mellem forskellige deltagelsespositioner mulighed for at give de studerende adgang til flere deltagelsesmuligheder og flere erfaringer. Samlet set vil gruppevejledning kunne medvirke til at udvikle og udvide de studerendes forståelser af nye handlemuligheder, idet de studerende får mulighed for at se sig selv fra nye perspektiver (Thomsen, R. et.al 2013)

Struktur

Strukturen er tænkt således, at de studerende inddeles i mindre grupper à 6 studerende, hvor der i hver gruppe gennemføres en vejledningssamtale, der strækker sig over 1,5 time. Det er vigtigt, at den holdansvarlige deltager i alle samtalerne. Et hold på 30 studerende inddeles således i 5 grupper, der hver deltager i en gruppevejledningssamtale. Samlet set afsættes der 7,5 timer til gennemførelse af samtalerne. Samtalen er struktureret i 4 faser:

Individuel refleksion over egne styrker og udviklingspunkter i forhold det studiesociale og det studiefaglige. (Kopiark. Bilag 1)

Makkerinterview: De studerende sætter sig parvis og interviewer hinanden om ovennævnte styrker og svagheder evt. med udgangspunkt i den vedlagte interviewguide. (Kopiark. Bilag 2)

Fælles samtale: Den holdansvarlige tager en kort runde og noterer temaer fra grupperne på tavle eller lign. Herefter tales der fælles om de temaer, der er bragt frem. Den holdansvarlige sender referat fra samtalen til X senest ved udgangen af uge 51.

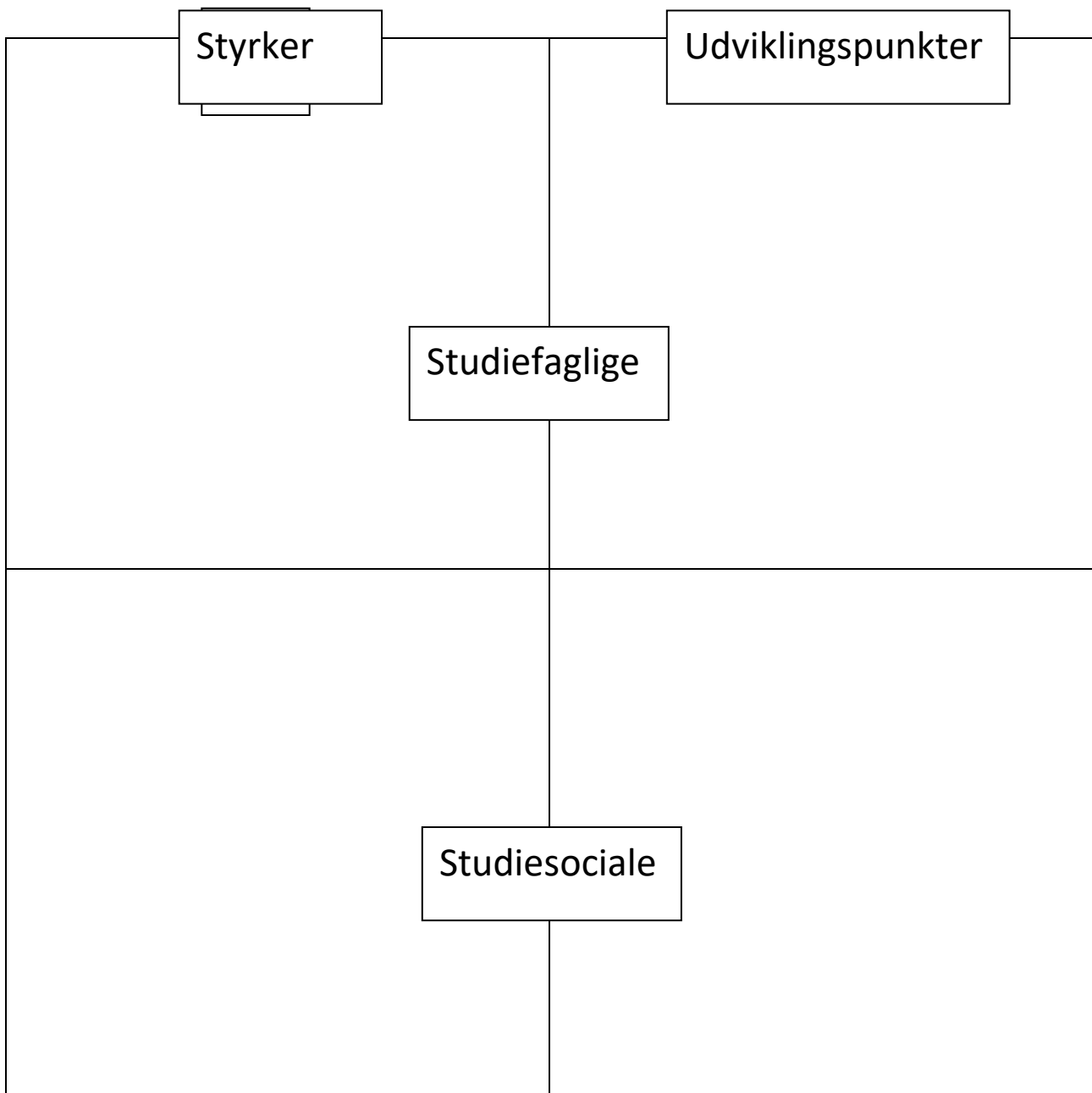
Afrunding: Den holdansvarlige runder af med at rejse spørgsmålet: Hvad tager gruppen med i forhold til holdets videre arbejde? Herefter afsættes de sidste tre minutter til at de studerende individuelt noterer, hvad de tager med sig fra samtalen.

Litteratur

Borgmann, L. og Ørbech, M.S. (2010) *Livgivende samtaler og relationer. Håndbog i systemisk anerkendende samtaletræning*. Hans Reitzels Forlag

Thomsen, R., Skovhus, R.B. og Buhl, R. (2013) *At vejlede i fællesskaber og grupper*. Schultz

Bilag 1: Individuel refleksion

--	--

Bilag 2: Makkerinterview

Tidsramme 20 min – 10 min pr. Interview

De studerende sætter sig parvis og interviewer hinanden med udgangspunkt i nedenstående interviewguide. Vær opmærksom på at bruge aktiv lytning: Prøv at forstå, lyt uden forbehold, vær åben og imødekommende, spørg med uddybende hvad... hvordan ....

Hvordan befinder du dig her ca. midtvejs i studiet?

- Fortæl lidt om hvordan du lige nu forstår dig selv som studerende og om dit engagement i studiet. Hvad fremmer og hvad hæmmer din læring og dit engagement i studiet? Giv gerne konkrete eksempler.
- Hvilke muligheder og udfordringer oplever du, at du i særlig grad har mødt i uddannelsen indtil nu? Hvordan har du håndteret disse?
- Hvad er dine faglige og studiesociale styrker og hvordan tænker du at de kan udfordres og anvendes i uddannelsen?
- Hvad ser du som dine udviklingspunkter, og hvordan kan du arbejde med dem? Her tænkes på både på det faglige - og det studiesociale som fx deltagelse og ansvarlighed ift. studiet.
- Hvilke forventninger har du til den sidste del af studiet; skærpelse af lærerprofil og bachelorprojekt på 4. årgang? Hvordan har specialiserings-og valgmodulerne hjulpet med til at skærpe din profil?
- Evt.

Arbejdsrapport fra Læreruddannelsen i Skive ift studiegrupper, mv

Koordinator på 1. årg. (herunder tovholder for tutorkorpset i forbindelse med studieintro, åbent hus, studiepraktik mv.): TT 50 at. pr. år

På 1. årgang initieres følgende tiltag jf. erfaringer fra udviklingsprojektet: 'mentorprojekt på 1. årg.':

1. Studiefaciliterende oplæg/ - undervisning:
Tema 1: XX: 4 hold á 3 lektioner = 20 at. Konflikthåndtering, gruppearbejde
Tema 2: fordeles mellem underviserne = 40 at. 'Posterprojekt' - at få øje på? (observationspraktik). Litt.: Praktikbogen
Tema 3:YY: 4 hold á 3 lektioner = 20 at. At arbejde med kommunale læringsplatforme - i forbindelse med praktikforberedelsen.
Tema 4: 4 hold af 3 lektioner = 20 at. Hvordan laver man en undervisningsplan/ årsplan/ lektion? I forbindelse med praktikforberedelsen. jf. samarbejde

mellem LG/ undervisningsfag.

2. Studiesamtaler: 30 min. pr.
studerende – fordeles ligeligt efterår og forår

2) Litteraturhenvisninger specifikt i forhold til studiegrupper

Studiegrupper- samarbejde og facilitering af Lisbet Rask, Morten Birk Hansen og Anne Katrine Rask. Hans Reitzels Forlag 2018

Den gode studiegruppe af Thomas Harboe, Kristina Suhr og Camilla Raymond, red. Af Lene Tanggaard og Karsten Mellon. Dafolo 2018

Den gode studiegruppe – etablering, facilitering og udvikling af Annelise Dahlbæk

Styrk de studerendes studieudbytte. EVA 2017

<https://www.eva.dk/videregaende-uddannelse>

Studiegrupper og studiegruppevejledere på naturvidenskabelige universitetsuddannelser af Dyberg & Kromann et al, RUC, 2015

Livgivende samtaler og relationer. Håndbog i systemisk anerkendende samtaletræning af Borgmann, L. og Ørbech, M.S. Hans Reitzels Forlag, 2010

At vejlede i fællesskaber og grupper af Thomsen, R., Skovhus, R.B. og Buhl, R., Schultz 2013

Forslag til kompetenceudvikling af undervisere (Bilag 5)

Når udfordringen i læreruddannelsen er at udvikle en mere ambitiøs studiekultur (jf. Evaluering af Læreruddannelsen, dec. 2018) anbefaler arbejdsgruppen, at der igangsættes strategisk, systematisk og differentieret kompetenceudvikling af underviserne. Målet er at skabe forståelse og fælles retning og rammer for arbejdet med professionalisering af studiegrupper i læreruddannelsen.

Der er blandt undervisere forskellige forståelser, værdier og grundlæggende antagelser (en tavs kultur) i forhold til studiegruppearbejdet. Underviserne kommer med forskellige baggrunde, og der er stor forskel på undervisernes pædagogiske, psykologiske, didaktiske kompetencer til at kunne understøtte og facilitere studiegruppens arbejde, både for så vidt angår den studieaktivitet, hvor de studerende er sammen med undervisere (K1/K4), og den studieaktivitet hvor de studerende arbejder på egen hånd med forskellige typer af studieprodukter og lignende (K2/K3). Det kalder på en differentieret indsats i forhold til undervisernes behov for kompetenceudvikling i forhold til at kunne understøtte professionalisering af studiegruppens arbejde.

Underviseres arbejde med at tilrettelægge undervisning og studier skal være præget af det dobbelt didaktiske perspektiv. Det vil sige, at det handler om at undervise og facilitere de studerendes læreprocesser, så de lærer at undervise og facilitere elevernes læreprocesser i skolen. En underviser i læreruddannelsen skal både vide og kunne noget i forhold til egen undervisning (1. uddannelsesdomænet) samt den praksis, der uddannes til (2. professionsdomænet) samt vide og kunne noget i forhold til at deltage i og inddrage forsknings- og udviklingsresultater (3. forskningsdomænet)¹. De tre domæner skal derfor indgå i kompetenceudviklingsforløb for undervisere - med fokus på professionalisering af studiegrupper. En underviser vil typisk være stærk på et eller to af domænerne og derfor have brug for at kompetenceudvikle sig på et eller to af de øvrige domæner.

Kompetenceudvikling bør derfor tilrettelægges didaktisk og differentieret og indledes med mål og begrundelser for professionalisering af studiegruppearbejdet samt udvikling af lærerprofessionalitet. Dertil kommer endvidere didaktiske begrundelser for at understøtte læring i undervisningsfagene, LG og praktik.

Indhold:

Kompetenceudvikling, der retter sig mod undervisernes pædagogiske, psykologiske, didaktiske kompetence, kan omfatte kvalificering af underviseres procesdidaktik til at:

- Danne studiegrupper og understøtte gruppeprocesser - fra etablering til vedligeholdelse til opløsning af grupper som integreret del af undervisningen.
- Støtte professionalisering af studiegruppearbejdet i de didaktiske begrundelser for studiet i fagene/ modulerne, herunder medtænke opgaver, processer, projekter og præsentationer, der styrker de studerendes viden, færdigheder og kompetencer i professionel kommunikation, mødefacilitering, formidling, samarbejde, konflikthåndtering, mv.
- Evaluere undervisnings- og studieaktiviteter, hvor studiegruppensamarbejdet medtænkes.

Når ordene pædagogisk og psykologisk nævnes i en sammenhæng med didaktik er det for at understrege, at kompetenceudvikling i forhold til at understøtte studiegrupper især har det sigte at 'didaktisere' de sociale og emotionelle forhold, der spiller en væsentlig rolle for, at de studerende får viden og færdigheder i at arbejde professionelt i studiegrupper i uddannelsen og senere i teams på skolerne.

Tilrettelæggelse af kompetenceudvikling

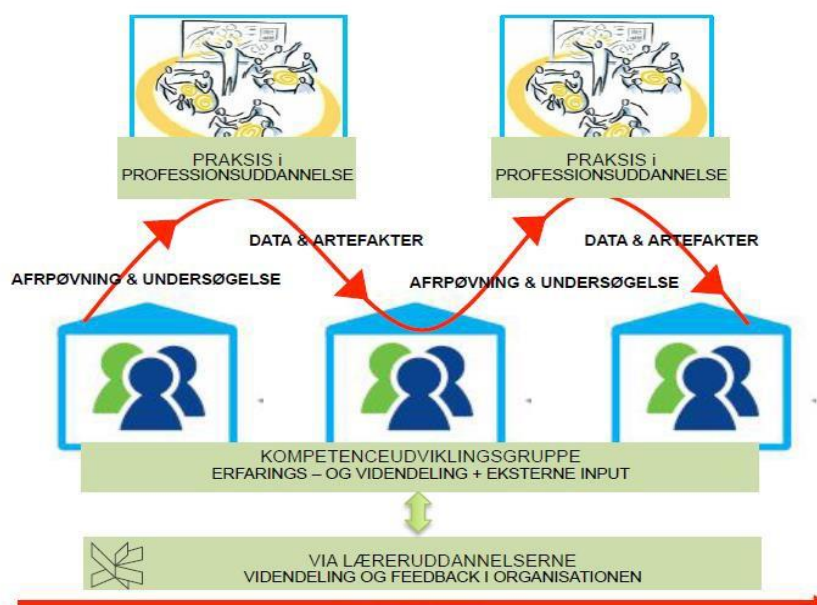
MUS og GRUS samtaler kan anvendes til drøftelse og afdækning af undervisernes forudsætninger, kompetencer, behov og ønsker til kompetenceudvikling ift arbejdet med professionalisering af studiegrupper. På den baggrund kan undervisernes kompetenceudvikling tilrettelægges differentieret og med afsæt i refleksioner over, hvad der skal være på individ-, team- og organisationsniveau.

Med henblik på udvikling af en ambitiøs studie- og uddannelseskultur foreslås primært kompetenceudvikling i underviser-team. Desuden bør viden om, hvornår efter- og videreuddannelse og kompetenceudvikling skaber værdi medtænkes, herunder at forberedelse og efterbearbejdning af kursus- og kompetenceudviklingsforløb er afgørende for læring og udvikling af egen praksis ("40-20-40").

Der er gode erfaringer med tilrettelæggelse af kompetenceudvikling som aktionslæring, hvilket anbefales som en mulighed for fælles kollaborativ kompetenceudvikling i teams.

Overordnet model for kompetenceudvikling

Kompetenceudvikling som kollaborativ professionel udvikling kan tilrettelægges således, at der arbejdes i et iterativt og reflektivt forløb, der veksler mellem tilegnelse af ny viden og færdigheder, afprøve, øve og træne i egen praksis, reflektere, tilegne sig ny viden og færdigheder, osv. Dvs. der tilrettelægges en vekselvirkning mellem fælles seminarer/workshops og arbejde med afprøvninger og udvikling i egen praksis. Følgende model, der er udviklet af docent Birgitte Lund Nielsen (2015) viser, hvordan et forløb overordnet kan designes. Denne model har tidligere dannet afsæt for national kompetenceudvikling i læreruddannelsens faggrupper.

Kernen i modellen er, at kompetenceudviklingsgruppen med reference til didaktisk baggrundslitteratur og forskning planlægger et iterativt forløb med: 1) afsæt i oplæg, 2) prioritering af fokusområder, 3) fokuserede afprøvninger i egen praksis, 3) erfarings- og videndeling og 4) ny afprøvning med afsæt i opsamling og konklusioner.

I det følgende gives eksempler på konkrete kompetenceudviklingsforløb velvidende at der også kan igangsættes kompetenceudvikling på mangfoldige andre måder, og at ethvert kompetenceudviklingsforløb skal skræddersys og afstemmes lokalt.

Konkret eksempel på aktionslæringsforløb

Et kompetenceudviklingsforløb som aktionslæring med tre workshops over et studieår kan gennemføres på et enkelt udbudssted og/ eller på tværs af udbudssteder og/ eller i fag og fagområder, kan fx se således ud:

Workshop 1: Oplæg om professionalisering af studiegrupper, herunder teori, FoU-resultater, praktiske erfaringer og anbefalinger samt med tid til refleksion, dialog, samarbejde og planlægning af tiltag i egen undervisningspraksis

(eksperimentere i egen praksis – tilegne sig viden og færdigheder – forske i egen/ andres praksis - mv)

Workshop 2: Mere inspiration til arbejdet med professionalisering af studiegrupper, herunder sparring på egne erfaringer samt videndeling med kolleger, der også arbejder med støtte til professionalisering af studiegruppesamarbejdet.

(eksperimentere i egen praksis – tilegne sig viden og færdigheder – forske i egen/ andres praksis - mv)

Workshop 3: Oplæg om og drøftelse af erfaringer, udfordringer og muligheder, som arbejdet med professionalisering af studiegrupper samlet set har genereret samt perspektivering i forhold til det videre arbejde på et individ-, team-, årgangs- og organisationsniveau.

(eksperimentere i egen praksis – tilegne sig viden og færdigheder – forske i egen/ andres praksis - mv)

Konkret eksempel på workshop á 3 - 6 timer

Der henvises til den workshop-model, der blev gennemført på den nationale læreruddannelseskonference i Odense den 27.2. 2019. Se: <https://www.laer Ruddannelsesnet.dk/> Workshoppen blev gennemført som en vekselvirkning mellem korte oplæg, cafedrøftelser med afsæt i seks centrale temaer, der blev udfoldet af udsagn fra studerende og undervisere (indsamlet af den nationale arbejdsgruppe som led i erfaringsopsamling) - samt fælles opsamling af centrale pointer.

Eksempler på kompetenceudviklingsmuligheder på individ-, team- uddannelsessteds- og UC-niveau med særligt fokus på professionalisering af studiegrupper

På individniveau kan kompetenceudviklingen være

- Deltagelse i adjunktforløb
- Korterevarende opkvalificeringsforløb (kurser og konferencer)
- Mentorordning og/ eller kollegial vejledning
- Deltagelse i relevant FoU og eller innovationsprojekt
- Nationale initiativer
- Længerevarende efter- og videreuddannelse (relevant master, kandidat, mv)
-

På teamniveau kan kompetenceudviklingen være

- Oplæg og videndeling i professionelle fællesskaber (team- og faggrupper på årgangsniveau)
- Fælles kursus- og kompetenceforløb
- Aktionslæringsforløb
- Udviklings-, forsøgs- og pilotprojekter
-

På uddannelsesstedsniveau kan kompetenceudvikling være

- Oplæg og videndeling på fælles møder, pædagogiske arrangementer, dage, internat
-

På UC niveau kan kompetenceudvikling medtænkes ift

- Nationale faggrupper
- Fælles konferencer
-

Udkast til opgaver for den nationale arbejdsgruppe i 2019-20 (sektorgruppens forslag) (Bilag 6)

I Kommissoriet til sektorsatsning om studieintensitet/ studiegrupper fremgår det, at LLN nedsætter en tværgående arbejdsgruppe med repræsentanter fra alle professionshøjskoler, og at gruppen nedsættes for en to-årig periode med start aug. 2018. Kommissoriet beskriver, hvilke opgaver arbejdsgruppen skal fokusere på i studieåret 2018/ 19: 1) at afdække lokale indsatser ift studiegruppearbejde (erfaringsopsamling), 2) udarbejde et inspirationskatalog, 3) udarbejde forslag til kompetenceudvikling af undervisere, 4) afholde en workshop på den nationale læreruddannelseskonference og 5) udarbejde forslag til fælles strategi på sektorniveau for år 2.

Det lykkedes desværre ikke at få en repræsentant med fra UCSyd. Der har været to repræsentanter med fra hhv. PHA, UCL og VIA og en repræsentant fra hhv. UCN og KP. Arbejdsgruppen dækker samlet set forskellige kompetencer og perspektiver i relation til studiegruppearbejdet. Ressourcen pr deltager i arbejdsgruppen har været 2 x 50 at i 2018/ 19.

Arbejdsgruppen har i 2018/ 19 gennemført 1) en erfaringsopsamling gennem interviews med hhv. ledelses- underviser-, studievejleder- og studenterrepræsentanter på 5 UC'er og indsamlet diverse inspirationsmaterialer fra UC'erne, 2) påbegyndt udarbejdelse af et inspirationskatalog, 3) udarbejdet forslag til kompetenceudvikling, 4) gennemført workshop på LU-konferencen og 5) udarbejdet anbefalinger til indsatser på national og lokalt niveau.

Den nationale arbejdsgruppe er interesseret i at arbejde videre fra aug. 2019 til juni 2020 med fokus på fortsættelse og videreudvikling af det igangsatte arbejde og med særligt fokus på følgende arbejdsopgaver:

- videreudvikling af inspirationsmateriale, herunder teoretiske kilder
- erfaringsopsamling ift lokale pilotprojekter/ prøvehandling
- udvikling af korte/ længerevarende kompetenceudviklingsworkshops
- udvikling af indhold til læreruddannelsessitet og andre digitale formidlingsmuligheder
- undersøge hvorledes ressourcepersoner kan bidrage til professionalisering af studiegrupper
- være forum for national videndeling og videreudvikling

Forslag til ressource: 2 x 75 at pr deltager i arbejdsgruppen, dvs. 75 at i efteråret 2019 og 75 at i foråret 2020, da det har vist sig, at 2 x 50 at i 2018/ 19 ikke har dækket det faktuelle tidsforbrug i forhold til kommissoriet.
